

Polder blad

Juli 2007

natuurpunt Hobokense Polder

Algemene info

Lidmaatschap Natuurpunt: 20 euro per jaar te storten op onze rekening. Dit bedrag omvat het lidmaatschap voor het hele gezin. Als lid van Natuurpunt Hobokense Polder ontvangt men het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift Polder.blad.

Abonnementen: Natuurpuntleden kunnen zich abonneren op het natuurstudietijdschrift Natuur.focus en het ornithologisch blad Natuur.oriolus aan telkens 8,5 euro. Beide tijdschriften samen kosten 14,50 euro.

Abonnement op het tijdschrift Polder.blad van Natuurpunt Hobokense Polder: voor leden van andere afdelingen door storting van 6 euro op onze rekening.

Verzekering: ieder Natuurpuntlid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid. Daar het bestuur niet verantwoordelijk kan gesteld worden voor de gevolgen van brand, worden de rokers er uitdrukkelijk op gewezen dat zij dit doen op eigen risico.

Alle betalingen dienen te gebeuren op volgende rekening:
979-6399607-37 van Natuurpunt Hobokense Polder. Op uw betalingen steeds reden van betaling en uw naam vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 30 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening 293-0212075-88 van de Natuurpunt vzw, Michiel Coxiestraat 11 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds Hobokense Polder"

Contactpersonen

Voorzitter: info@hobokensepolder.be

Danny Jonckheere, Cdt. Van Laethemstraat 45, 2660 Hoboken, 03/828.64.03

Secretaris:

Chris Verwaest, Lelieplaats 9/1, 2660 Hoboken, 03/827.28.27

Conservator Hobokense Polder: conservator@hobokensepolder.be

Wim Mertens, Jan de Groofstraat 13, 2610 Wilrijk, 03/216.93.62

Redactie Polder.blad: tijdschrift@hobokensepolder.be

Ria Thys, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Ledenadministratie en penningmeester: leden@hobokensepolder.be

Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Geleide wandelingen: wandelingen@hobokensepolder.be

Annie Van Zwieten, Zomerdijklaan 4, 2660 Hoboken, 03/828.37.60

Webmaster: webmaster@hobokensepolder.be

Paul Van den Broecke, Van Traynellaan 6, 2600 Hoboken, 03/828.63.38

Propaganda:

André Driesen, Krekelstraat 124, 2660 Hoboken, 03/829.19.10

Goudklompjes:

André Van Langenhove, Zevenbergenlaan 8, 2660 Hoboken, 03/288.00.81

Gilbert Van de Velde, Van Traynellaan 28, 2660 Hoboken, 03/825.12.75

Foto op kaft:

Bijenorchis in de Hobokense Polder

Foto: Luk Smets

De **Polderwandelingen** worden verzorgd door VMPA-Hoboken en zijn in de agenda aangegeven met

Ieder die het wenst, ook scholen en verenigingen, kunnen een wandeling met natuurgids aanvragen bij Annie Van Zwieten. Contactgegevens: zie hoger.

Website: www.hobokensepolder.be

Raadpleeg deze website voor achtergrondinformatie, foto's van activiteiten, de geschiedenis van de Hobokense Polder, ...

Polder.flits: Van tijd tot tijd brengen we onze leden via e-mail op de hoogte van dringende berichten, die via ons tijdschrift niet tijdig kunnen meegedeeld worden of als herinnering. Wenst u zulke berichten te ontvangen, geef dan uw emailadres door aan flits@hobokensepolder.be

Onze afdeling heeft een **open bestuur**. De bestuursvergaderingen vinden in principe plaats op de **derde woensdag van de maand** om 19.30 u in **zaal Moretus, Berkenrodelei 34 te Hoboken**. Alle leden zijn welkom. Zie verder in het tijdschrift voor eventuele wijzigingen.

Inhoudstafel

Colofon	2
Editoriaal	3
Kalender	4
Cursus Vogeltrek	9
Ledengroei	10
Onze sponsors	10
Beheer:	
- Hulp voor goudklompjes	11
- SWAT-team	12
- Vorderingen KIJK.punt	12
Educatie:	
- Vogeltrek	13
In memoriam	14
Beleid:	
- Hollebeekdossier	15
Wist je dat ...	15
Studie:	
- Tuinvlindertelling	16
- Ecologisch onderzoek CVO	18
- Paddenoverzet	19
- Waarnemingen in de regio	20
- Insectencursus	22
- Watervogeltellingen	23
In de schijnwerper:	
- Onze voorzitters: Deel 2	24
Terugblik:	
- Voorjaarsflora	26
- Vroegochtendwandeling	27
Activiteitenkalender	28

Met dank aan de fotografen:
Alois Sertijn, Chris Verwaest, Franz
Van Leekwijck, Gilbert Van de Velde,
Luk Smets, Sonja Van Kerckhove,
Toon Verbruggen, Walter De Weger

Ook werden enkele foto's van internet geplukt.

De blauwborst, terug van (bijna) weggeweest.

Jaren geleden toen de Hobokense Polder nog niet beschermd was, zaten er véél, heel véél blauwborsten. In het topjaar 1989 kwam meer dan 1% van de Belgische blauwborsten in de Hobokense Polder broeden, 48 koppels (zangposten) om precies te zijn! Omdat de blauwborst Europese bescherming geniet, moest de Hobokense Polder destijds feitelijk aangeduid worden als Vogelrichtlijngebied. Op dat moment was de Hobokense en Antwerpse politieke klasse er echter nog van overtuigd dat ook de rest van de Hobokense Polder ging omgetoverd worden tot nieuwbouwwijken en sportvelden ... en politieke invloed was (en is?) nu éénmaal belangrijker dan objectieve criteria. Het leek alsof de blauwborsten hierdoor de moed verloren. De volgende jaren nam hun aantal gestaag af. Nog 44 zangposten in 1993, 26 in 1997 (het jaar van de erkenning als natuurreservaat), 9 in 2001, 1 in 2005 en vermoedelijk geen in 2006. Echt verwonderlijk was dit niet, de open vegetaties met veel riet uit de jaren '80 hadden ondertussen plaats gemaakt voor wilgenstruwelen. Rietvegetaties bleven wel bestaan rondom de plassen, maar steeds meer ingesloten door bomen. Blijkbaar houdt de blauwborst daar niet zo van, want in de rest van Vlaanderen, tenminste toch in het westelijk deel ervan, deed deze vogel het in dezelfde periode bijzonder goed. Bovendien deed niet enkel de blauwborst het slecht, ook andere kieskeurige rietvogels boerden achteruit (o.a. rietgors en rietzanger).

Om deze negatieve trend te stoppen werd het behoud en herstel van open moeras- en rietvegetaties één van de prioriteiten in het beheerplan. De voorbije vijf jaar hebben we dit deel van het beheerplan rond de Reigershoek en de Ruitersplas kunnen realiseren. De regelmatige bezoekers zijn waarschijnlijk wel even geschrokken van de kale kapvlakten, maar om de moerasvegetaties te herstellen moesten grote stukken wilgenbos worden verwijderd. Gelukkig tooide het riet de volgende lente alles weer helemaal groen. En ... dit jaar konden we opnieuw genieten van de kleurenpracht en de zang van de blauwborst, zowel aan de Ruitersplas als aan de Reigershoek. Bovendien leidde het onderhoudsbeheer van het groot Rietveld ook tot nieuwe zangposten. We telden er dit voorjaar in totaal minstens 5! Ook erg leuk is de terugkeer van de rietzanger, een soort die vroeger onregelmatig tot broeden kwam in de polder. We kunnen dus wel stellen dat deze, soms nogal grootschalig lijkende, beheeringrepen het beoogde resultaat bereiken.

In de toekomst laten we de 10 ha rietland die we nu hebben niet opnieuw dichtgroeien met wilgen. De subsidies die we van de Vlaamse overheid en de Stad Antwerpen ontvangen voor het beheer én een fantastische ploeg vrijwilligers laten ons toe om deze grote oppervlakte eens om de 4 à 5 jaar te maaien zodat het riet in stand wordt gehouden. Bovendien staat het herstel van rietvegetaties in de Graspolder en Polderbos ook nog op de planning.

Misschien kunnen we stilletjes opnieuw beginnen dromen van grote karekiet of woudaapje?

Wim Mertens
Conservator
Hobokense Polder

Atalanta

Van harte welkom op onze activiteiten !

Honden kunnen in ons natuurgebied Hobokense Polder mee aan de leiband, maar kunnen niet mee bij andere activiteiten.

Kostendelend vervoer (5 eurocent/km wordt op de afspraakplaats georganiseerd)

Kindvriendelijke tocht

Wandelingen begeleid door VMPA-gidsen, ook aangekondigd in de VMPA-kalender

Voor deze activiteiten dient ingeschreven te worden

Zondag 1 juli 2007 om 14 u

Vlinderwandeling in de Hobokense Polder

Gids: Toon Verbruggen, 0475/32 44 25
toonverbruggen@skynet.be

Ter voorbereiding van het nationaal vlindertelweekend van Natuurpunt op 4 en 5 augustus, waar iedereen aan kan meedoen, loodst Toon jullie langs de interessantste vlinderroutes in de Hobokense Polder.

Alvorens een zekere vlinderluwte halverwege juli, wanneer veel vlinders aan een generatiewissel bezig zijn, frissen we de kennis over verschillende vlinders nog eens 'life' op. Atalanta, boemblauwtje, bruin zandooogje, dagpauwoog, distelvlinder, geelsprietdikkopje, gehakkelde aurelia, groot dikkopje, groot koolwitje, hooibeestje, Icarusblauwtje, klein geaderd witje, klein koolwitje, koninginpage, landkaartje en zwartsprietdikkopje kunnen rond die tijd waargenomen worden. Wie weet zien we de alsmaar zeldzamere citroenvlinder en kleine vos. Of wordt juni zo heet dat uit het zuiden gele luzernevlinders aan komen vliegen, of een rouwmantel?

De Hobokense Polder heeft al deze

vlinders reeds te gast gehad.

We zullen op voorhand enige lokplaatsen met rottend fruit organiseren in de hoop dat de vlinders hier reeds van profiteren. Dat kan je nu reeds thuis doen door rottende bananen op een voederplankje in de zon te leggen.

Ondertussen kan je je eigen telformulier voor je tuin online bijhouden op www.natuurpunt.be/vlindermee. Je dagelijkse waarnemingen worden onmiddellijk verwerkt!

Praktisch:

Afspraak aan Station Hoboken Polder, einde Berkenrodelei om 14 u. De wandeling gaat door boven 17°C, redelijk windstil met flinke strepen zon en droog genoeg om geen hoge laarzen te hoeven dragen.

Meebrengen: goede wandelschoenen, muggenmelk is altijd slim, zonnebrandolie is hopelijk nodig. Einde om 17 u

Zaterdag 14 juli 2007 om 10 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Info: Danny Jonckheere, 03/828 64 03
of Wim Mertens, 03/216 93 62

In juli wordt er weer gestart met het weekendnatuurbeheer.

Er wordt gewerkt **van 10 u tot 13 u**.

We kunnen ieders hulp gebruiken om het natuurbeheer uit te voeren: jong en oud, man en vrouw, ... Een greep uit de uit te voeren werken voor deze zomer en het komende najaar:

- maaien en afvoeren van maaisel
- onderhoud wandelpaden
- verwijderen van exoten

- verwijderen van sluisstort
- ...

Vele handen maken het werk lichter en geven ook een fijne sfeer.

Dus welkom !

Gelieve voor de afspraakplaats even contact op te nemen met Danny.

Data:

- Zaterdag 14 juli
- Zaterdag 18 augustus
- Zaterdag 8 september

Zaterdag 4 augustus 2007 om 12 u

Natuurbeheer aan de Hollebeek

Info: Danny Jonckheere, 03/828 64 03
of Wim Mertens, 03/216 93 62

Zoals elk jaar helpen wij het Actiecomité Hollebeek met het maaibeheer van de Hollebeekwei. Ook dit jaar is

een maaibeurt noodzakelijk. Iedereen is welkom om samen met de buurtbewoners een handje toe te ste-

ken. Het werk, afvoeren van maaisel en opruimen van zwerfvuil, verloopt steeds in een ontspannen en gezellige sfeer. Nog gezelliger wordt het vanaf 15 u.

Dan wordt er nagenoten met een gratis drankje en een hapje.

Praktisch: Afspraakplaats: Hollebeekstraat 103, Hoboken
Meebrengen: werkkledij

Zaterdag 18 augustus 2007 om 10 u
Natuurbeheer in de Hobokense Polder
Info: Danny Jonckheere, 03/828 64 03
of Wim Mertens, 03/216 93 62

Voor verdere info: zie kalender 14 juli.

Zondag 19 augustus 2007 om 8.15 u
Tenhaagdoornheide en De Teut: de heide in bloei!
Gids, leiding en info: Frans Thys, 03/830 20 51

Op het grondgebied van Houthalen en Zonhoven ligt een van de grootste natuurgebieden van Vlaanderen, Tenhaagdoornheide en De Teut. Samen ongeveer 800 hectare groot, een golvend landschap vormend met droge en natte heide, vennen, schrale graslanden, houtwallen, beekvalleities en bos. Een prachtig gebied, hoewel het doorsneden wordt door de E314-autoweg.

In feite bevinden we ons daar op het Kempens plateau, waar zich ten noorden de Laambeekvallei en ten zuiden de Roosterbeekvallei uitstrekt. Beide valleien zijn in de loop der tijden door erosie uitgeschuurd en zorgen ervoor dat we niet alleen struikheide, buntgras, stekel- en kruipbrem tegenkomen, maar ook vochtminnende planten als veenbes, lavendelheide, beenbreek, dopheide en klokjesgentiaan.

Op geplagde stukken vinden we zeker ook zonnedauw. Deze dan volop bloeiende heide met zijn vochtige plekken en kleine landschapselementen vormt het ideale biotoop voor boomleeuwerik, heidevlinder,

heikikker en diverse libellensoorten. Het geheel grotendeels eigendom van bovenvermelde gemeenten wordt beheerd door de Vlaamse gemeenschap. Behoorlijk wat wegen en paadjes doorkruisen deze prachtige stukken natuur en nodigen uit tot een verkwikkende wandeling!

Praktisch: vertrek om 8.15 u in Hoboken, Kioskplaats (parking) met eigen wagens (kostendelend samenrijden aan 5 eurocent/km, d.w.z. ca. 9 euro/persoon). Meenemen: stevige stapschoenen, verrekijker, vogel- en plantengids, picknick en drank (indien het weder het toelaat, eten we onze boterhammen op in de natuur). Wandelafstand ongeveer 15 km. Terug in Hoboken omstreeks 19 u.
Voorinschrijven verplicht. Om iedereen de mogelijkheid te geven mee te gaan, ook degenen die geen auto hebben en moeilijk Hoboken kunnen bereiken, vragen we alle deelnemers Frans (tel. 03/830 20 51) of Danny (tel. 03/828 64 03) te **verwittigen voor 15 augustus**. Wij zorgen er dan voor dat wie niet in Hoboken kan geraken op een haalbare plaats wordt opgepikt.

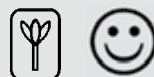

Struikheide in De Teut

Zonnedauw

Zondag 19 augustus 2007 om 9.30 u
Hoogzomerwandeling in de Hobokense Polder
Gidsen: Hugo Blockx en Jeannine Nielandt
Info: Annie Vandeweyer - Van Zwieten, 03/828 37 60

Augustus! Oogstmaand!
Het is nog volop zomer, libellen en vlinders vliegen nog volop. Maar toch beginnen een aantal vogels zich

al voor te bereiden op de nakende herfst. De winterkoning laat zich veel minder horen, de meeste vogels zijn druk bezig met het grootbrengen van

hun jongen, sommige beginnen zelfs al aan het wisselen van hun veren. De gierzwaluwen vertrekken zowaar al stilaan naar hun wintergebieden in het verre zuiden. Toch valt er in de Hobokense Polder in deze overvloedige maand enorm veel te beleven.

Kom dit vandaag mee ontdekken!

Praktisch: Afspraak om 9.30 u aan het station van Hoboken-Polder, einde Berkenrodelei. Einde omstreeks 12.30 u. Meebrengen: stevige wandelschoenen en verrekijker.

Woensdag 22 augustus 2007 om 19.30 u
Open bestuursvergadering in Zaal Moretus !!!
Alle geïnteresseerden welkom!

Zaterdag 25 augustus 2007 om 7.30 u
Bezoek aan vogelringpost in De Kuifeend in Antwerpen
Gids: Ludo Roothaert - Gastheer: Ludo Benoy
Begeleiding: Ria Thys, 03/289 73 66 - ria.thys@telenet.be

De voormiddaguitstap die we maken, kadert in de Cursus Vogel trek (zie blz 9). Maar we stellen de uistap ook open voor niet-cursisten, voor zover het maximum aantal deelnemers niet overschreden wordt. Kennismaken met het ringen van de trekvogels (vooral rietvogels) is een boeiend gegeven. We zullen er samen met de vogelringer een tweetal uren voor uittrekken.

Maar onze gastheer Ludo Benoy, tevens conservator van De Kuifeend, meldt dat het gebied niet alleen sterk uitgebreid is maar dat er ook inrichtingswerken plaatsvonden waarbij een 10-tal nieuwe plassen werden gegraven, twee rietvelden werden aangelegd en dat bovendien het gebied werd ingebufferd. Ook staat er een schitterende kijkhut waaruit je

het grootste deel van de waterplas kunt overkijken. Een fijne meerwaarde voor ons, die ons de kans geeft een uurtje extra in dit natuurpareltje te vertoeven. Wens je deel te nemen? **Graag even een telefoontje (tussen 8 en 22 augustus) of een mailtje** aan Ria Thys. **Praktisch:** Afspraak om 7.30 u op de **parking van Zwembad Sorgvliedt, Krijgsbaan in Hoboken** (kostendelend samenrijden aan 0,05 eurocent/km). Einde in Hoboken omstreeks 11.30 u. Er wordt aan de deelnemers een kleine bijdrage van 1 euro gevraagd als deelname in de onkosten (ter plaatse te voldoen) Meebrengen: verrekijker, wandelschoenen en indien nodig, warme kledij.

Zondag 2 september 2007 om 9.30 u
Fietstocht naar het Waasland
Leiding: Gilbert Van de Velde, 03/825 12 75

André, Franzke en Gilbert nodigen uit !

Bierebeek, Groendambek, Kleine Pismolenbeek ... begint er al een belletje te rinkelen ? Zo ja, des te beter, dan begrijp je zeker onze keuze. Zo nee, dan moet je beslist mee gaan fietsen. Zondag 2 september is er immers een fietstocht door het Waasland gepland.

Wij vertrekken om 9u30 stipt en fietsen richting overzet Tolhuis in Schelle. Hier steken we de Rupel over en volgen via de Scheldedijk een klassiek traject naar Temse. Daar steken we de Scheldebrug over en duiken de velden en akkers in. Langs minder gekende wegeltjes is het hier zalig fietsen, zeker nu de maïs op de velden staat te rijpen. Uiteindelijk komen we dan bij

Parende langpootmuggen

Bepalen van afmetingen en gewicht

Fitis

het Callebeek veer uit om terug naar de bewoonde wereld over te steken. De fietstocht is bewust beperkt tot 40 km om iedereen de kans te geven de eindmeet te halen! Onderweg wordt er zeker 2 x gestopt om bij te tanken en de meegebrachte knapzak te verorberen.

Er is ook een kleine prijsvraag aan de fietstocht verbonden: bij het vertrek krijgt elke deelnemer een foto, ergens langs het traject genomen.

Wie de foto als eerste kan lokaliseren, wint een lekker flesje wijn uit de wereldwinkel.

Praktisch: afspraak om 9u30 aan het station van Hoboken Polder, einde Berkenrodelei. We zijn terug rond 16 u. Meebrengen: fiets, goed humeur en knapzak.

Inschrijvingen liefst via e-mail (van-develdegilbert@skynet.be) of telefonisch 03/825 12 75

Dinsdag 4 september 2007 om 19.30 u

Cursus Vogeltrek: Theorieles 1

Lesgever: Koen Leysen

Info: Ria Thys, 03/289 73 66

In deze vierdelige cursus gaan we de verschillende facetten van de vogeltrek bespreken: ontstaan, mechanismen, trekverloop en trekonderzoek. Speciale aandacht gaat naar het trekonderzoek in Vlaanderen en de

herkenning van de trekvogels op basis van de vliegwijze en de roep.

Meer info over de volledige cursus en over de inschrijvingsmodaliteiten zie blz 9

Zaterdag 8 september 2007 om 10 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Info: Danny Jonckheere, 03/828 64 03
of Wim Mertens, 03/216 93 62

Voor verdere info: zie kalender 14 juli.

Zondag 16 september om 14 u

Natuurwandeling in de Hobokense Polder

Gidsen: Wim Vandewiele en Leentje Toussaint

Info: Annie Vandeweyer - Van Zwieten, 03/828 37 60

Hoe bereidt de natuur zich voor op de komende winterperiode? Wat is de taak van organismen zoals paddstoelen in het ecologische gebeuren van die prachtige samenhang binnen de natuur?

Vragen waarop we een antwoord willen vinden tijdens deze vroege

herfstwandeling.

Praktisch:

Afspraak aan station Hoboken Polder, einde Berkenrodelei om 14 u. Einde omstreeks 17 u.

Meebrengen: stevige wandelschoenen en verrekijker

Dinsdag 18 september 2007 om 19.30 u

Cursus Vogeltrek: Theorieles 2

Lesgever: Koen Leysen

Info: Ria Thys, 03/289 73 66

De tweede theorieles van de cursus Vogeltrek.

Snel inschrijven is de boodschap! Zie blz. 9

Woensdag 19 september om 19.30 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus

Alle geïnteresseerden welkom!

Zondag 7 oktober 2007 om 10 u

Ruinenwandeling: een ondergronds avontuur in de buik van Antwerpen

o.l.v. Ruiengids van de stad Antwerpen

Info : Chris Verwaest 03/827 28 27 - chris.verwaest@skynet.be

De Antwerpse Ruinen onthullen een stuk geschiedenis van de stad. Met de Ruinenwandeling van 1,6 km nemen we een kijkje in de onderbuik van de binnenstad. Gelaarsd en gekleed in een ruienpak maken we met een ervaren gids een stevige, modderige, ondergrondse natuurwandeling. Tijdens dit avontuur vernemen we alles over de geschiedenis van de ruinen en gaan we op ontdekkings-tocht in het ondergrondse gangenstelsel.

Al in de Middeleeuwen beschikte Antwerpen over een uitgekiend systeem met ruinen, vlieten en vesten. Gegraven als afbakening van de stad dienden zij tot verdediging, afwatering van regenwater, en aanvoer van schoon water. Ook konden er kleine goederenshippen op varen. Pas eeuwen later werden de ruinen gebruikt als riool. Het net werd door de eeuwen heen steeds verder uitgebouwd tot het in totaal 8 kilometer lang was, met wel 58 sluizen. Net als in andere Europese steden werden de grachten uiteindelijk overweld en ondergronds gemaakt. In de meer dan 200 gewelven van het ruinennet kunnen wij nu door de geschiedenis van de stad wandelen. Oude sluizen, bruggen, nissen en

werven spiegelen de stad boven ons hoofd. Vrijwel uitgestorven spinnensoorten leven hier nog rustig voort en wie weet welke bijzondere bewoners we nog zullen tegenkomen.

Praktisch: Voor de tocht krijgt iedere deelnemer een rui-uitrusting bestaande uit laarzen, een beschermingspak, zaklamp en een draagtasje om de eigen schoenen in mee te nemen. Hiervoor wordt een garantie gevraagd (vb identiteitskaart) Trek makkelijke kleding aan (dames zeker geen rok!) en neem sokken mee. In de ruinen is het 13 à 16°. Voorzie tijdens de tocht een tas voor al je persoonlijke spullen.

De ruinenwandeling is niet geschikt voor kinderen jonger dan 12 jaar of mensen met een beperkt gezichtsvermogen. Een goede fysieke conditie is vereist. Afspraak ten laatste om 9.45 u aan het Ruihuis, Suikerrui 21 in Antwerpen.

Inschrijven door storting van 15 euro op rekening 979-6399607-37 van Natuurpunt Hobokense Polder met vermelding "Ruiendoortocht", het aantal personen en je telefoonnummer.

Opgelet: maximum 15 personen kunnen inschrijven voor deze tocht!

Zondag 14 oktober 2007 om 7.30 u

Trekvoegeexcursie in de Hobokense Polder

Gids: Luc Van Schoor

Begeleiding: Wim Mertens, 03/216 93 62

Na de theoretische cursus in september en het bezoek aan het ringstation in De Kuifeend in augustus sluiten we ons vogeltreknajaar af in het gebied dat we ondertussen zo goed kennen, onze eigenste Hobokense Polder. We gaan eens kijken welke en hoeveel vogels er langs de Schelde naar het zuiden trekken op zoek naar beter weer, maar vooral naar voedsel. Uit ervaring weten we dat bij geschikte weersomstandigheden vele honderden vogels van verschillende pluimage passeren, een spectaculair ervaring.

Om een idee te krijgen, kan je een kijkje gaan nemen op de website www.trektellen.nl (klik op kaart en zoek bij de locaties Hobokense Polder), waar je de resultaten van enkele tellingen uit 2006 van Luc Van Schoor terugvindt. Bij 'goede trek' blijven we heel de tijd op de Scheldedijk of in de Graspolder op dezelfde plek staan. Bij 'mindere trek' gaan we al wandelend zoeken naar de trekvogels die even in de Hobokense Polder vertoeven.

Praktisch: We spreken af om 7.30 u aan station Hoboken Polder, zodat we tegen zonsopgang (8 u) paraat staan aan de Schelde. Je mag altijd later komen maar dan moet je ons wel even zoeken (op Scheldedijk of langs wandelpad door het begrazingsgebied). Meebrengen: verrekijker, (zeer) warme kledij ook als het niet zo koud lijkt. Als de weersomstandigheden meezitten, gaan we lange tijd (minstens 3 uur) stil staan, dan krijg je zelfs koude voeten bij 10°C!; eventueel warme drank. Einde omstreeks 11 u.

Cursus Vogeltrek

Cursusbegeleiders:

Theorie: Koen Leysen - Praktijk: Ludo Roothaert en Luc Van Schoor

Na de broedtijd maken veel vogels zich gereed voor hun lange trek naar het zuiden. Eind juli kunt u de gierzwaluwen nog net horen 'gieren', maar begin augustus wordt het stil. Dan zijn ze vertrokken om pas volgend jaar april weer terug te keren. Tegelijkertijd komen de eerste trekvogels vanuit hun broedgebieden in het hoge noorden onze kant op. Sommige van deze gasten blijven hier de hele winter, anderen zijn op doorreis naar warmere landen in Zuid-Europa en Afrika.

Het verschijnsel vogeltrek (migratie) wordt veelal met de herfst geassocieerd. Talloze soorten gaan dan op de wieken om hun broedgebieden te verruilen voor warmere en voedselrijkere oorden. Zo is Afrika een populaire winterbestemming onder Europese trekvogels. Na een aantal maanden keren ze weer terug naar hun broedgebieden. Er bestaat dus ook zoiets als de lentetrek. En die is vaak net zo spectaculair. Er worden heen en weer enorme afstanden afgelegd. Naast de seizoenstrek zijn er nog vele andere vormen van vogeltrek.

In deze **vierdelige cursus** gaan we de verschillende facetten van de vogeltrek bespreken: ontstaan, mechanismen, trekverloop en trekonderzoek.

Speciale aandacht gaat naar het trekonderzoek in Vlaanderen en de herkenning van de trekvogels op

basis van de vliegwijze en de roep.

De cursus bestaat uit twee theorielessen en twee praktijklessen.

Een van de praktijkuitstappen is een bezoek aan een ringpost. Omdat de ringpost in De Kuifeend, een natuurplek in het Antwerpse havengebied, slechts tot einde augustus werkzaam is, plannen we deze uitstap nog voor de aanvang van de theorielessen, nl. op zaterdag 25 augustus.

De **theorielessen** worden gegeven door Koen Leysen, lesgever bij Natuurpunt Educatie en gaan door op **dinsdag 4 en dinsdag 18 september** van 19.30 u tot 22.30 u in Zaal Moretus, Berkenrodelei 34 in Hoboken

De **praktijkuitstappen** gaan door op **zaterdagvoormiddag 25 augustus en zondagvoormiddag 14 oktober**. Op 25 augustus bezoeken we o.l.v. vogelringer Ludo Roothaert een **ringpost** in De Kuifeend in Antwerpen, met aansluitend een kort bezoek aan het prachtige natuurgebied. Meer

info zie kalender blz 6. Vertrek op de parking van Zwembad Sorghvliedt, Krijgsbaan in Hoboken om 7.30 u, terug rond 11.30 u.

Op 14 oktober krijgen we o.l.v. Luc Van Schoor en Wim Mertens een praktijkles **trektellen** in de Hobokense Polder.

Zwartkop

We spreken af aan het station Hoboken Polder (einde Berkenrodelei) om 7.30 u en eindigen omstreeks 11 u.

De vierdelige cursus kost **10 euro voor Natuurpuntleden** en 13 euro voor niet-leden, lijkig cursusboek inbegrepen. Enkel voor de uitstap naar het ringstation in Antwerpen wordt er een bijdrage voor het vervoer aangerekend. We verplaatsen ons op basis van kostendelend samenrijden (5 eurocent/km).

Inschrijving is definitief na **storting van het deelnamebedrag** op rekening 979-6399607-37 van Natuurpunt Hobokense Polder met als mededeling "Cursus vogeltrek" en je telefoonnummer.

Aan de cursisten wordt gevraagd om ofwel telefonisch (tussen 8 en 22 augustus), ofwel via mail aan de cursusverantwoordelijke te melden of ze zullen aanwezig zijn op de uitstap van zaterdag 25 augustus.

Meebrengen: papier, pen. Voor beide praktijklessen een verrekijker, goede wandelschoenen en warme kledij voor de excursies.

Cursusverantwoordelijke: Ria Thys, 03/289 73 66 - ria.thys@telenet.be

Bevredigende ledengroei

We meldden reeds in Polder.blad van oktober vorig jaar dat de ledenaangroei van onze afdeling sinds de afsplitsing van Zuidrand Antwerpen een goede impuls heeft gekregen. Momenteel zijn de resultaten voor 2006 gekend.

Natuurpunt houdt ter stimulering van de afdelingsinzet op gebied van ledenwerving een soort competitie bij waarin de ledengroei vergeleken wordt. En wat blijkt? In de provincie Antwerpen staat onze afdeling op de zevende plaats. In stedelijke omgeving gaat de ledengroei traditioneel veel moeizamer dan in buitengebieden. Wij zijn de enige stedelijke afdeling die de top-10 haalt! Ook de ledengetrouwheid scoort prima. Hiermee bedoelen we de kleinste ledenuitval. Hiermee staan we namelijk mooi zesde.

Dit resultaat was natuurlijk pas mogelijk dankzij u, leden, maar ook dankzij onze vrijwilligers die overal hun beste beentje voorzetten: bv. tijdens onze talrijke activiteiten, promostandjes, door het opengestelde natuurgebied Hobokense Polder met wandelpaden, infoborden en wandelbrochures, ...

Natuurlijk willen we dit jaar even goed presteren, makkelijk zal dit zeker niet worden. Voorlopig prijken we nog niet in de top-10 van 2007. Maar met de hulp van onze nieuwe leden? Wie weet?

Daarom ook deze oproep: wie een handje wil toesteken op welke manier dan ook, altijd welkom. Geef maar een seintje naar iemand van ons bestuur.

We ontvangen iedereen met open armen.

*Bedankt,
leden!*

*Bedankt,
medewerkers!*

Antwerpse Kievitprijs

Natuurpunt-afdeling	Leden 2006	Leden 2005	Groei	Groei in %
Oude Spoorweg	632	507	125	24,65%
Kievit	379	308	71	23,05%
Noorderkempen	501	411	90	21,90%
Voorkempen	604	501	103	20,56%
De Wulp	273	227	46	20,26%
Geel-Meerhout	601	519	82	15,80%
Hobokense Polder	563	498	65	13,05%
Grote Nete	1112	992	120	12,10%
Schijnvallei	1661	1484	177	11,93%
Wamp en Neten	279	250	29	11,60%

Deze handelaars ondersteunen Natuurpunt Hobokense Polder

Hartelijk dank aan onderstaande handelaars en bedrijven voor de financiële ondersteuning die we van hen krijgen voor de verdere ontwikkeling van ons natuurgebied

Fietsenwinkel Hobobikes bvba, Kapelstraat 137 2660 Hoboken Tel. 03/ 827 58 47

Tuinaanleg Huylebroeck, Jules Pauwelstraat 50/52 2660 Hoboken Tel. 03/830 44 90

Firma Procap, Plastiëken dopjes, Schroeilaan 15 2660 Hoboken Tel. 03/830 40 00

Taverne De Schorren, Graspolderlaan 32 2660 Hoboken Tel. 03/828 49 96

Bvba Javebo, J. Stormstraat 29 2660 Hoboken Tel. 03/827 46 05

Verzekeringen en beleggingen Alert N.V., Kioskplaats 60 2660 Hoboken Tel. 03/827 31 50

Uurwerken-juwelen-optiek De Mey, Kioskplaats 81-83 2660 Hoboken Tel. 03/830 21 12

Victor Van den Eede en Zonen, Houthandel, Oudestraat 101 2660 Hoboken Tel. 03/827 56 84

Verzekeringkantoor Marc Van Ruymbeke, Frans Smekensstraat 7 2660 Hoboken Tel. 03/827 29 48

De Blauwe Hond nv, Antwerpsesteenweg 64 2660 Hoboken Tel. 03/260 90 79

Gereedschappen nv De Draaiboom, Antwerpsesteenweg 156 - 160 2660 Hoboken Tel. 03/828 57 04

Bacob-Dexia Bank, Kioskplaats 62 2660 Hoboken Tel. 03/827 51 53

Centrale verwarming en sanitair Lamberechts bvba, Jan Van de Wervelaan 39 2660 Hoboken Tel. 03/830 29 75

Onze Goudklompjes krijgen extra hulp!

Onlangs kregen de goudklompjes versterking uit het Verre Oosten, met name uit Vietnam. Onze nieuwe collega Ky Vinhkhai is een vluchteling die reeds vele jaren in ons kleine landje vertoeft.

Hij neemt momenteel deel aan het **project socio-culturele integratie**: een sociale stage bedoeld om deze mensen de Nederlandse taal op een praktische manier aan te leren. Elke woensdag verschijnt hij stipt op tijd, altijd met een brede glimlach op zijn gezicht. Ky is een harde werker en vindt dan ook goed zijn draai bij de goudklompjes.

De communicatie verloopt niet altijd even vlot, want met sommige klanken heeft hij het heel moeilijk. Toen ik hem vroeg waar hij woont, antwoordde hij iets van “de tjoepstraat” aan het Sint-Jansplein. Nu ken ik vele straten in Antwerpen maar van de deze had ik nog nooit gehoord! Toen hij na een tijdje het woordje bloem noemde, viel mijnen euro: het was de Tulpstraat. Een brede smile voor ons allebei want deze hindernis was weeral genomen.

Ky Vinhkhai

Hij bestookt ons overigens constant met vragen van: wat is dat? hoe noemt dat? en in het dialect? Hij is dus heel leergierig.

Overigens is hij geobsedeerd door onze dialecten, daar kan hij niet genoeg van krijgen. Het is voor hem onbegrijpelijk dat er op zo'n kleine

oppervlakte zo veel verschillende uitspraken zijn. Dus mensen wanneer je ooit in Vietnam op reis bent en plots plat Antwerps hoort spreken, dan zal dat onze Ky wel zijn.

Wij hebben er in elk geval een zeer bruikbare kracht bij. Hopelijk zal Ky zijn Nederlands er goed op vooruit gaan en zal hij een goed gevoel overhouden aan de Hobokense Polder.

Verder nog dit: de Goudklompjes werken tegenwoordig elke woensdag van 9u30 tot 13u30.

Gilbert Van de Velde

***Geef ze een pluim
en mensen krijgen vleugels!***

Project: sociale stage

De werктаak van Ky kadert in een sociale stage die Sité organiseert. Zij geven taallessen Nederlands aan anderstalige volwassenen. Cursisten volgen, afhankelijk van hun leercapaciteiten en voorkeur, twee, drie of vier keer per week les.

Sommige cursisten krijgen het op een bepaald moment steeds moeilijker om de eindtermen te behalen – zelfs nadat ze 2 of 3 keer dezelfde module hebben gedaan – en zijn eigenlijk (tijdelijk?) niet meer gebaat bij de klassieke vorm van taal leren in de klas. Daarom zijn we op zoek gegaan naar een manier om toch aan de leervraag van die cursisten tegemoet te komen.

Sité organiseert sinds september 2005 een sociale stage voor cursisten die geïnteresseerd zijn in vrijwilligerswerk.

De cursisten kiezen zelf of ze daarnaast ook nog lessen Nederlands volgen.

Doelstelling:

Cursisten draaien een tijdje mee als vrijwilliger binnen een organisatie, VZW, vereniging... waardoor ze onder andere

- de taalhandelingen, kennis, vaardigheden en attitudes van de opleiding activeren en hun spreekdurf overwinnen
- autonoom leren functioneren binnen de maatschappij
- kennis en vaardigheden verwerven om deel te nemen aan het Vlaamse culturele en professionele leven

Algemeen:

- Een sociale stage kan verschillende vormen aannemen, afhankelijk van de wensen en mogelijkheden van een cursist.
- Centraal staat het contact met Nederlandstaligen.

SWAT-team weer aan de slag in de Hobokense Polder

Gilbert Van de Velde

Nadat een groep van het SWAT team vorig jaar geholpen had met de bestrijding van Japanse duizendknoop waren zij maandag 14 mei en dinsdag 15 mei weer present. Hun opdracht was een stuk overwoekerde grond - bestemd voor uitbreiding van het nieuwe raster - langs de oude spoorweg te kappen en vrij te maken. Het resultaat mag zeker gezien worden. Onze voorzitter zal tevreden zijn want dit is zijn stokpaardje. Was het de teamspirit, het goede weer, het groter aantal deelnemers, de begeleiding of alles samen? Er werd in elk geval duidelijk veel beter gepresteerd dan vorig jaar. Goed gewerkt mannen, bedankt ! Wij kijken al uit naar de volgende SWAT invasie. Het is een project van de Stad Antwerpen, een opvangstructuur voor tijdelijk niet-schoolgaande jongeren.

**SWAT staat voor: samen werken aan toekomst
En dat hebben we weer maar eens waargemaakt.**

KIJK.punt nadert zijn voltooiing

De voorbije maanden is er enorm hard gewerkt aan het KIJK.punt.

Het leeuwenaandeel van de werkzaamheden is geleverd door onze Goudklompjes. Al enkele maanden werken zij ELKE woensdag met gemiddeld een tiental personen om dit meesterwerk op te bouwen.

De klus is niet steeds eenvoudig. Zo waren er op een bepaald moment wat problemen met de geplaatste kijkbakken, waarbij bleek dat - bij een proef met een rolstoel - de hoogte niet in orde was. Gevolg: kijkbakken opnieuw afbreken en herplaatsen. Nooit prettig. Maar ja ... de eindvoldoening is natuurlijk het belangrijkste.

Intussen is dat kritiek moment in de opbouw al weer even gepasseerd en wordt er duchtig verder gewerkt met het plaatsen van de zandzakken.

En dan moet natuurlijk het voor rolstoelen aangepaste wandelpad nog volgen. Dus beste leden, er is nog werk aan de winkel. Het zou prachtig zijn als u in de zomermaanden eens kan komen helpen op een woensdagvoormiddag om ofwel aan het KIJK.punt, ofwel in het natuurgebied wat werkzaamheden te verrichten. En kom zeker eens een kijkje nemen aan het Rallegat!

Meer info bij Gilbert, 03/825 12 75
of Franz, 03/828 44 63

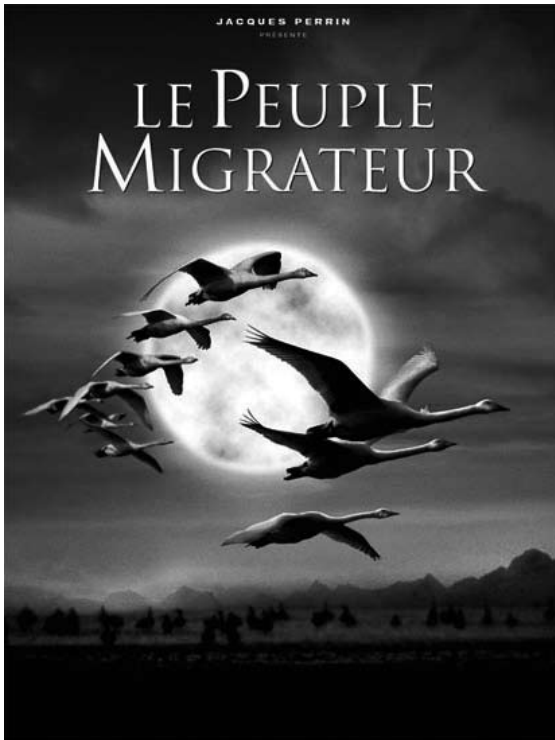

Gesponsord door

cera

Vogeltrek . . . een fascinerend gebeuren

Frans Thys

De meeste vogels verblijven hier niet het gehele jaar. Dat is wel het geval voor o.m. ekster, huismus, boomkruiper en groene specht. Andere soorten zoals zwarte kraai, winterkoning en havik doen dat eigenlijk ook, maar durven 's winters soms enkele tientallen km. rondzwerven. Bovendien zijn er soorten die deels standvogel, deels trekvogel zijn. Terwijl onze oudere merels overwegend standvogel zijn, trekken de jongen meestal wel, veelal in gezelschap van merels die noordelijker in minder bevolkte gebieden broeden. Onze stadsmers hebben geleerd dat hier 's winters nog voldoende voedsel te vinden valt.

Ook binnen één soort kunnen er opmerkelijke verschillen zijn. Een gekend voorbeeld is de blauwe reiger: een deel trekt weg naar Centraal- of Zuid-Frankrijk, een ander deel blijft gewoon. Hebben we een zachte winter zijn de blijvers in het voordeel. Ze sparen een zware tocht met heel wat gevaren uit en kunnen in het daaropvolgende voorjaar met de beste broedplaatsen gaan lopen. Hebben we een heel strenge winter met dichtvriezende plassen sterven

er vele niet alleen door de koude maar vooral door gebrek aan voedsel.

Want daar draait trek eigenlijk rond: voedsel om te overleven! Daarom dat vooral (maar niet uitsluitend) alleseters blijven. Vogels hebben een trekdrift ontwikkeld louter en alleen omdat ervaring van vele generaties hen geleerd heeft dat trekken een betere optie is dan trachten te overleven in hun broedgebied. Een speciale vorm van trek zijn invasies. Ook deze worden veroorzaakt door voedselgebrek. Een gekend voorbeeld is de kruisbek. Zij leven vooral van zaden die uit de kegels van coniferen gehaald worden. Soms zijn er slechte zaadjaren en dan zwermt de kruisbek vrij massaal uit tot bij ons. Eenzelfde verhaal is te vertellen over notenkraker en pestvogel.

Wat de echte trekkers betreft kan nog een onderscheid gemaakt worden tussen korte en lange afstandstreckers. Dit onderscheid wordt vooral bepaald door het voedsel. Lange afstandstreckers zijn insecteneters, zo o.m. boerenzwaluw en fitis, die overwinteren rond en voorbij de evenaar of in Zuid-Afrika, waardoor zij afstanden afleggen van verschillende 1.000en km. Zij vertrekken bij ons vooral in augustus/september om weer te keren april/mei.

De korte afstandstreckers zijn spreeuwen, lijsterachtigen en zaad-etende zangvogels. Hun trekperiode valt later in het jaar, oktober/november. Zij vliegen hoogstens tot de Middellandse Zee of tot het noorden van Afrika, toch nog altijd ongeveer 1.000 km. Uiteraard trekken er niet alleen vogels van bij ons maar van overal, zo o.m. ook vogels uit het hoge noorden die in het westen van Europa komen overwinteren (denk maar aan ganzen).

Opgemerkt dient ook dat wij gemakkelijkhalve wel erg veel in 'vakjes' denken: overwinteren, trekken, broeden, overzomeren, weerom trekken, voor ons lijken dat gescheiden perioden. Evenals de indeling standvogel – trekvogel is de indeling zomerverblijf – winterverblijf erg kunstmatig. Men kan het ook zo bekijken dat een vogel één groot leefgebied heeft waarin hij jaarlijks rondzwerft. Er zijn vogels die het grootste gedeelte van hun leven in het zuiden verblijven en/of 'onderweg' zijn, maar die toch hier broeden. De grauwe vliegenvanger en de koekoek zijn daar typische voorbeelden van. Zij zijn amper 3 maanden per jaar in hun broedgebied! Ook gierzwaluw en wielewaal zijn soorten die pas in mei aankomen en al heel vroeg naar hun winterkwartieren vliegen, soms al einde juli!

Bij de meeste soorten gebeurt trek niet in éénmaal. Heel dikwijls vliegen ze maar enkele uren per dag. Daarom kan het vele weken tot meer dan 2 maanden duren voor ze hun winterkwartier bereiken. Komen ze in een rustig en voedselrijk gebied dan durven ze de trek ook voor enkele dagen onderbreken. Dat doen ze haast altijd als de trekomstandigheden slecht zijn, bvb. bij mist of lage, zware bewolking. Mist en heel veel bewolking bemoeilijken hun oriëntatie. Van welke hulpmiddelen vogels gebruik maken om te trekken is nog altijd niet met 100% zekerheid bepaald. Zeker is wel dat zij gebruik maken van verschillende methoden en ervaringen. Daarbij benutten zij zeker een aangeboren kompas, dat zich baseert op de stand van de zon en van de sterren (vooral de Poolster en nabije sterren). Een 'hemelse' oriëntatie dus; vermoedelijk speelt ook magnetisme een rol. Oudere vogels die al één of meer trekperiodes achter de rug hebben, maken zeker ook gebruik van opgedane ervaringen. Zij passen hun kompasroute aan, bvb. via het volgen van rivieren of andere in het landschap herkenbare bakens. Vandaar dat we

in de Hobokense Polder vooral trek-tellingen doen langs de Schelde (én voor ons een beter zicht én daar in alle geval meer trek dan in de polder zelf).

Trek gebeurt ook dikwijls in groep. Grotere vogelsoorten vliegen meestal in V-formatie (denk maar aan ganzen) of in linie. Zangvogels zullen meer in een losse groep trekken. Deze groepen bestaan geregeld uit 2 of meer vogelsoorten. In principe kan gedurende 24 uur trek waargenomen worden, maar de meeste verplaatsingen situeren zich toch 's nachts en 's ochtends. Dat heeft te maken met hun oriëntatie (sterren), maar biedt ook het voordeel dat zij de namiddag kunnen benutten om voedsel te zoeken.

Vooraleer te trekken eten vogels

gedurende weken enorm veel om een vetvoorraad aan te leggen. Hun lichaamsgewicht kan tijdelijk verdubbeld zijn. Deze trek is zo'n

inspannende en energieverblindende onderneming dat zij genoodzaakt zijn geregeld toch voedsel tot zich te nemen. Niet onvermeld mag blijven

dat het aantal de trek overlevende vogels nog altijd veel hoger zou kunnen zijn, indien de jacht die in sommige landen (o.m. Frankrijk, Malta) welig tiert meer aan banden kan gelegd worden.

Tot besluit, trekdrift, trekrichting en plaats waar de trek beëindigd wordt, is bij een vogel als het ware ingeprent. Wie daar aan twijfelt, wordt geholpen door de koekoek. De jonge vogels beginnen hun trek enkele weken nadat de (vroeg weerkerende) oudervogels al naar het zuiden vertrokken zijn. Toch weten deze jonge koekoeken dat ook zij moeten trekken en weten zij bovendien in welke richting en tot waar. De natuur blijft fascinerend!

Wie graag nog meer weet over al wat met trek te maken heeft, verwijzen wij naar onze cursus vogeltrek. Bovendien wordt ook een bezoek gebracht aan een ringstation en organiseren we een dagje vogeltrekwaarnemingen (praktische gegevens zie elders in Polder.blad).

In memoriam

Afscheid van een vriend ... Jan Hellinx is niet meer

Zondag 20 mei is na een slepende ziekte Jan Hellinx overleden, amper 73 jaar. Jan was van in de jaren '70 tot het einde van de 20° eeuw correspondent van 'Gazet van Antwerpen' voor Hoboken. Het aantal artikels, kleine en grote, die hij ooit geschreven heeft over de Hobokense Polder of over activiteiten van WHOP moet vele honderden stuks bedragen! Telkens we Jan enige informatie bezorgden, schreef hij daar iets over. Als de Hobokense Polder uiteindelijk beschermd werd als natuurgebied is daarvoor het jaar 1989 enorm belangrijk geweest. Toen zijn in het kader van een gewestplanwijziging op amper 2 maanden tijd meer dan 7.000 handtekeningen van Hobokenaren verzameld, plus ruim 100 bezwaarschriften van allerhande verenigingen. Ook de 55.000 handtekeningen die zowat overal in Vlaanderen opgehaald zijn, dateren uit dat jaar. Deze doorslaggevende resultaten zijn maar mogelijk geweest door twee feiten. Enerzijds de 15 voorafgaande jaren waarin tientallen dikwijls jonge mensen al hun energie gestoken hebben om het pleidooi voor behoud van Hoboken

Polder als natuurgebied uit te dragen in woord en beeld. Anderzijds heeft de pers een belangrijke rol gespeeld door steeds veel aandacht te schenken aan de activiteiten en ideeën van WHOP. Jan was uiteraard niet de enige persmedewerker die dat deed, maar wel een van de belangrijkste. Hij wou dat nooit gezegd hebben, maar eigenlijk heeft ook hij ervoor gezorgd dat wij in Hoboken nu van een groot natuurgebied kunnen genieten door met zijn pen verslag uit te brengen. Jan was een heel veelzijdige man. Van beroep douanebeambte en medestichter van het Douaniermuseum (waar hij voor WHOP ooit een rondleiding verzorgde) was hij tevens een specialist betreffende grenspalen (waarover hij een boek schreef). Ook binnen de wijkgemeenschap Zwaantjes was hij jarenlang een gewaardeerd bestuurslid. Zijn echtgenote en (schoon)kinderen zullen hem node missen. Denkend aan Jan met zijn zo specifieke witte, golvende hardos overvalt ons een heel warm gevoel!

Frans Thys

Heengaan dhr. Nielandt

In het voorjaar moest onze trouwe medewerkster Sylvia Van den Broeck ook afscheid nemen van haar echtgenoot. Na een slepende ziekte heeft hij uiteindelijk de strijd moeten opgeven. Dhr. Nielandt is ook de broer van Jeannine Nielandt.

Via deze weg willen we onze oprechte deelneming betuigen bij het grote verlies dat de familie treft.

Verdriet

**Weinig die het weten,
een enkeling die het ziet,
het huilen zonder tranen,
het stil intens verdriet.**

Hollebeekdossier

Stand van zaken

Wim Mertens

In vorige artikels kon u lezen over het BPA Hollebeek, een plan dat de Stad Antwerpen heeft opgesteld met de bedoeling de resterende open ruimte in de Hollebeekvallei te vrijwaren. Omdat open ruimte langsheen een beek in een stad vele functies kan vervullen, kon Natuurpunt Hobokense Polder het plan enkel toejuichen. Bij deze functies denken we ondermeer aan waterberging (via overstroming en infiltratie van neerslagwater), sociale functies (Werk van den Akker, speelbos, rust- en wandelgebied...), ecologische functies (leef- en verbindinggebied voor planten en dieren) en educatieve functies (buitenklassen, natuureducatie). Toch hadden we enkele fundamentele bedenkingen. Enerzijds was er het nogal onrealistische onteigeningsplan, dat begrijpelijkerwijs heel wat kwaad bloed zette in de omliggende wijken. Anderzijds vonden we het onbegrijpelijk dat de oude boomgaard en het eikenbos aan de Salesianenlaan niet in het BPA werden opgenomen, duidelijk met de bedoeling om de daar geplande verkaveling te kunnen goed-

keuren. Dit ging regelrecht in tegen de hoofddoelstelling van het BPA. Door de commotie rond het onteigeningsplan ging het BPA terug naar af. De gemeenteraad besliste om een nieuw plan op te stellen, waarbij de bevolking vooraf zou worden geconsulteerd. Geen ouderwets bijzonder plan van aanleg (BPA) meer, maar dit keer een modern ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP). Ruimtelijke uitvoeringsplannen concretiseren de visies uit de ruimtelijk structuurplannen; in dit geval het recent afgewerkte ruimtelijk structuurplan van de stad.

Veel meer is er intussentijd niet gebeurd. De consultatie van omwonenden en verenigingen is nu aan de gang.

De Natuurpuntafdelingen Hobokense Polder en Zuidrand Antwerpen (de Hollebeek vormt de grens tussen Hoboken en Wilrijk) zijn in de loop van juni ook uitgenodigd voor een gesprek met de stadsplanners. Wij zullen er gezamenlijk volgende standpunten verdedigen:

- behoud van Hollebeekwei als groenzone met een maximale

opening/toegang naar de Hollebeekstraat.

- behoud van de volkstuintjes achter het kerkhof, zij het op een georganiseerde en toegankelijke wijze.
- behoud van het Motteke als groenzone en speelbos
- behoud van oude boomgaard en eikenbos aan Salesianenlaan als groenzone
- een realistische ontwikkeling van het parkgebied op Wilrijkse zijde: de gronden die momenteel in gebruik zijn als tuinbouwgrond zullen in de nabije toekomst waarschijnlijk vrij komen (exploitant wordt pensioensgerechtigd); hier kan het parkgebied als openbaar domein ingericht worden; onteigening van de huidige privétuinen lijkt ons niet realistisch.
- op langere termijn een fiets- en wandelverbinding creëren tussen de Zwaantjes en het Schoonselhof.

Hopelijk werkt de stad nu een plan uit waarin tegelijkertijd de bewoners zich kunnen vinden en de open ruimte maximaal wordt beschermd.

Wist je dat ...

... we vanaf augustus onze maandelijkse bestuursvergaderingen opnieuw in zaal Moretus plannen? Vermits we een open bestuur hebben, zijn deze maandelijkse vergaderingen voor iedereen toegankelijk. Van harte welkom!

... een groot artikel in de Libelle van 5 mei aan onze Hobokense Polder gewijd was? Vijf bladzijden met prachtige foto's van al wat groeit en bloeit in de polder. Een prettige manier om ons natuurgebied bekend te maken bij het grote publiek.

... we sinds enige maanden een nieuwe webmaster hebben? Toon Verbruggen zag zich wegens drukke

beroepsbezigheden verplicht de fakkel door te geven. Paul Van den Broecke werd bereid gevonden om de site te actualiseren en te vernieuwen. Bedankt Toon en Paul !

... we de banden met de Polderstadsschool nog intenser willen aanhalen? Het derde leerjaar kwam in het voorjaar al paddenrapen. In juni waren wij op de fancy fair van de school aanwezig met een infostand. Volgend schooljaar plannen we een

nauwere samenwerking met natuurbeheer en -beleving.

Op die wijze dragen we graag ons steentje bij om van de Polderstadsschool een "groene school" te maken.

Tel de vlinders in je tuin!

Van het begin van de lente tot laat in de herfst zorgen vlinders voor plezierige en kleurrijke ontmoetingen in je tuin. Toch zijn heel wat soorten veel minder talrijk dan vroeger, anderen nemen dan weer opnieuw lichtjes toe. Vlinders zijn gevoelige organismen die snel reageren op veranderingen. Het aantal vlinders en vlindersoorten vertelt ons iets over de toestand van de natuur.

Door regelmatig de vlinders in je tuin te tellen, kan ook jij meten hoe het met de natuur in je omgeving is gesteld. Natuurpunt organiseert een **maandelijks tuinvlindertelling en een groot vlindertelweekend**. Meedoen is eenvoudig: je kan op de website van Natuurpunt www.natuurpunt.be/vlindermee elke maand het maximum doorgeven van de waargenomen vlinders in je tuin. Jouw waarnemingen worden opgeslagen in een persoonlijke fiche waarin je onmiddellijk kan zien hoe het met de vlinders in je tuin is gesteld.

Vlindervriendelijke tuin

Ook in je eigen tuin kan je zelf iets doen voor vlinders. Gladgeschoren gazons met een coniferenrij ernaast zijn niet meteen vlindervriendelijk. Een meer natuurlijke tuin is vaak veel aangenamer om in te vertoeven en vergt minder onderhoud. Met een paar eenvoudige maatregelen kan je je tuin aantrekkelijker maken voor vlinders. En je levert meteen een bijdrage aan de verbetering van ons leefmilieu. Want de totale oppervlakte aan tuinen is vele malen groter dan die aan beschermd natuurgebied.

- Alle dieren hebben voedsel nodig om te kunnen overleven. Vlinders fladderen vrolijk van bloem naar bloem om nectar te drinken en zijn vaak tevreden met verschillende soorten bloeiende planten. Rupsen zijn heel wat minder mobiel en ze zijn dikwijls bijzonder kieskeurig. Vlinders moeten ervoor zorgen dat ze hun eitjes leggen op de plant die

de rups graag eet. Wanneer de rupsen dan uitkomen, vinden ze een overvloed van hun favoriete hapje. De planten waarop vlinders hun eieren leggen worden **waardplanten** genoemd. De meeste vlindersoorten beperken zich tot een aantal waardplanten. Zo zullen het groot en het klein koolwitje hun eitjes vooral leggen op koolsoorten, terwijl het oranjepijpje de pinksterbloem en look-zonder-look preferereert.

Hoe kan je de juiste waardplanten zetten in je tuin? De meeste waardplanten zijn inheemse soorten. Je kan waardplanten in verschillende groenvormen in je tuin inpassen.

- Voedsel voor vlinders - **nectarplanten**. Vlinders zijn verzot op nectar. Die nectar vinden ze in bloemen. Planten hebben er alle voordeel bij veel insecten aan te trekken omdat die instaan voor hun bestuiving. Om zoveel mogelijk vlinders aan te trekken halen bloemen een hele trukendoos boven: met kleuren, vormen en hoogtes trachten ze vlinders naar hun bloemen te lokken. Niet alle vlinders lusten alle soorten nectar even graag. Om verschillende vlindersoorten naar jouw tuin te lokken, kan je best

voor verschillende soorten nectarrijke planten kiezen.

Zo kan je een stukje van je gazon omvormen tot een bloemenweide. De meeste soorten kan je ook gewoon in een bloemenborder toepassen of in potten op je terras of balkon zetten. Zandoogjes en dikkopjes gebruiken grassen als waardplant. Op droge bodems kan je gewone rolklaver (voor icarusblauwtje) en kruisbloemigen (voor witjes) inzaaien. Op natte bodems kan je kiezen voor pinksterbloemen.

Maar ook met bomen, struiken en klimplanten kan je vlinders aanlokken. Ze houden immers van een gevarieerde begroeiing met veel structuurvariatie. Via de **Behaag Natuurlijkactie** die we ook dit najaar organiseren, kan je al een grote verscheidenheid aan inheemse bomen en struiken verkrijgen.

Je kan zowel wilde soorten als gecultiveerde soorten gebruiken.

Zet planten van eenzelfde soort in kleine groepjes bij elkaar. Zo zijn ze gemakkelijker te herkennen voor vlinders dan als je telkens maar één exemplaar zet.

- **Rottend fruit...**lekker! Appels, peren en pruimen die van je fruitbomen gevallen zijn, kan je gewoon op de grond laten rotten. Ze zijn een geliefkoosd toetje voor vlinders zoals de atalanta. Sommige vlinders drinken zelfs helemaal geen nectar, en leven enkel van sap van bomen en rottend fruit.

Voor verdere informatie over tuinrichting verwijzen we je graag door naar VELT (Vereniging voor Ecologische Leef- en Teeltwijzen)

Op 4 en 5 augustus kijkt heel Vlaanderen naar vlinders tijdens de landelijke tuinvlindertelling van Natuurpunt

Deelnemen is simpel! Observeer de vlinders in je tuin op zaterdag 4 of zondag 5 augustus. Tel de vlinders en noteer per soort het maximum aantal individuen dat je op hetzelfde moment hebt gezien (dus niet alle waarnemingen van de hele dag optellen). Het is niet nodig om 2 dagen te tellen, maar hoe meer je telt, hoe preciezer de gegevens zullen zijn en dus hoe bruikbaar voor onze databank.

Voorbeeld: op 4 augustus zie je om 9u34 1 dagpauwoog en 4 bruine zandoogjes op de bloemen, om 10u58 5 dagpauwogen op andere bloemen en 1 bruin zandoogje op het gras. Op 5 augustus zijn er om 10 u geen vlinders, en om 14u05 3 dagpauwogen en 6 bruine zandoogjes. Op het formulier vul je in: 5 dagpauwogen en

6 bruine zandoogjes, omdat dit de hoogste aantallen zijn die je van elke soort tijdens het weekend op hetzelfde moment samen hebt gezien. Met deze manier van tellen vermijd je dat dezelfde vlinder meerdere keren wordt meegeteld.

Je kan een **invulformulier** downloaden via www.natuurpunt.be/vlinder-mee.

Op deze site vind je trouwens ook een foto en wat informatie van de meest voorkomende vlinders in onze streken. Als je een vlinder waarneemt die niet in de lijst staat, voeg je hem onderaan toe op de lijst en tel je op dezelfde manier. Geef je waarnemingen zondagavond 5 augustus of in de loop van de week erna door via de website of via je afdelingsbestuur. Vergeet je naam en adres niet en bij voorkeur enkele gegevens over het soort tuin waar je je tellingen deed.

Bij Natuur.blad vind je ook een prachtige kleurenfolder met de meest voorkomende vlinders en een telformulier.

Veel telplezier !!

**Vlindertje, waar kom jij vandaan?
Je hebt zo'n aardig jasje aan.
'Eerst was ik een eitje en dan een rupsje op een blad
toen ging ik slapen en droomde maar wat.
Ik spon en spon en werd een cocon
En daarna een vlinder die vliegen kon.**

Ecologisch onderzoek door CVO Tweedekansonderwijs Antwerpen

Wim Mertens

Dit voorjaar voerde een klas van het TweedeKansOnderwijs Antwerpen een beknopt ecologisch onderzoekje uit op het Broekskot.

Het CVO¹ TweedeKansOnderwijs vzw biedt volwassenen met een onvoltooide schoolloopbaan, de mogelijkheid hun secundaire schoolloopbaan verder te zetten en een volwaardig diploma te behalen identiek aan dat van voltijds secundair onderwijs.

De bedoeling van dit prachtige initiatief was de voedselrelaties in de plas te beschrijven, waarbij zowel biotische factoren (diersoorten, voedselpiramide) als abiotische factoren (zuurgraad en zuurstofgehalte) werden onderzocht. Op 26 februari bracht de klas een bezoek aan het Broekskot begeleid door natuurgids Gilbert Van Ael. Vanuit de kijkhut observeerden en determineerden ze de watervogels op de plas (wilde eend, slobeend, kuifeend, tafeleend, Canadese gans, Nijlgans, bergeend en meerkoet). Nadien werd de pH (zuurgraad) van de plas gemeten met behulp van indicatorpapierjes, werden waterstalen genomen (voor de bepaling van het zuurstofgehalte) en werden diertjes verzameld uit de bovenste modderlaag.

De pH lag tussen 6 en 7 wat betekent dat het water nagenoeg neutraal is (niet zuur en niet basisch), het zuurstofgehalte werd in het labo bepaald op 2.98 %.

In de modderstalen werden volgende soorten gevonden:

Het **waterezeltje** (*Asellus aquaticus*): dit is een klein kreeftachtig diertje, een zoetwaterpissebed dat van rottend materiaal leeft en vrij lage zuurstofconcentraties (lager dan 40 %) en tamelijk sterke verontreiniging verdraagt.

Roeipootkreeftjes (*Copepoda*) zijn eveneens kleine kreeftachtigen die planktonisch (zwevend in het water) of bentisch (in de bovenste bodemlagen) leven.

Het **bootsmannetje** (*Notonecta sp.*), een waterwants, leeft in stilstaand water met veel waterplanten.

Ze zwemmen op hun rug met een luchtbel tussen hun poten. Het zijn tamelijk agressieve carnivoren die ondermeer kleine visjes en kikkervisjes eten.

De **posthoornslak** (*Planorbis spec*) is een longslak die leeft in planrijke stilstaande wateren.

Op basis van de gevonden soorten en enkele literatuurbronnen werd een summier overzicht van de voedselrelaties voorgesteld.

De onderzoekers poneerden volgende conclusies (met mijn commentaar tussen haakjes):

- het voedselweb is door de mens beïnvloed omdat de snoek is uitgezet. (Dit klopt, bovendien zijn ook karper en gras-karper lang geleden door de Hobokense Sportvisser uitgezet en is zonnebaars geen inheemse soort).
- De aanwezigheid van zoetwaterpissebed wijst op een sterke vervuiling van het water. Ook de andere organismen, welke in grote getallen aanwezig waren wijzen op vervuild water. (Dit moet toch even genuanceerd worden. De aanwezigheid van een bepaalde vervuilingstolerante soort hoeft niet per se op vervuiling te wijzen, wel de afwezigheid van gevoelige soorten in combinatie met het massaal voorkomen van vervuilingstolerante soorten. De waterpissebedden kunnen bij lage zuurstofconcentraties

leven. Lage zuurstof concentraties zijn in stromende wateren bijna steeds het gevolg van organische vervuilingen (riool, mest...). Het voorkomen van enkele andere soorten wijst echter op een goed ontwikkelde waterplantenvegetatie en het voorkomen van vissen op niet al te lage zuurstofgehalten.

Probleem is dat de vervuiling gevoeligheid van de meeste soorten vastgesteld is voor stromende wateren.

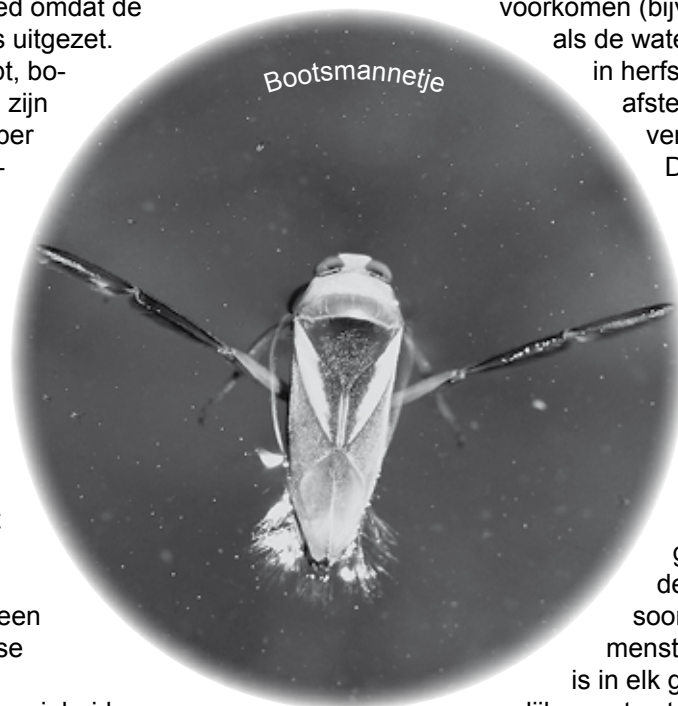
In stilstaande wateren, zeker in ondiepe zoals het Broekskot, gelden deze indelingen waarschijnlijk niet omdat ook zonder vervuiling tijdelijk lage zuurstofgehalten kunnen

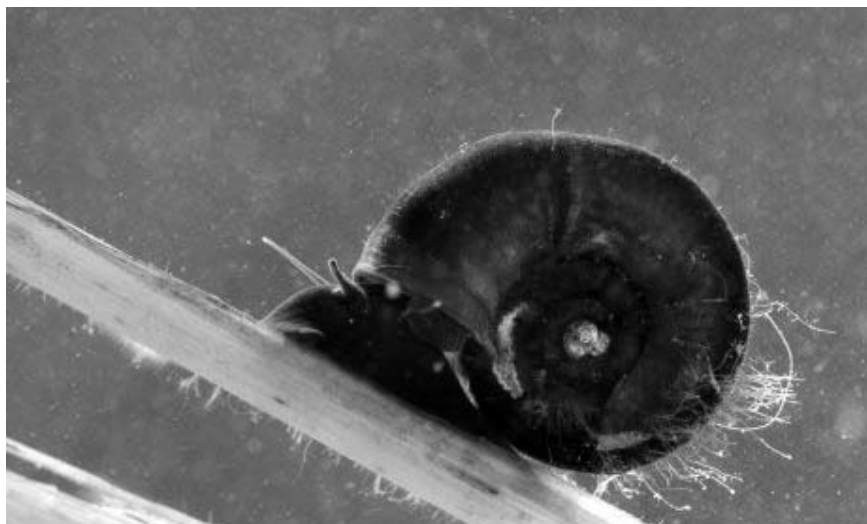
voorkomen (bijvoorbeeld als de waterplanten in herfst of winter afsterven en verrotten).

Daarnaast kan de vraag gesteld worden of een staalname in februari een goed overzicht geeft van de totale soortensamenstelling. Het is in elk geval moei-

lijk voor te stellen hoe in het Broekskot een sterke organische vervuiling zou kunnen optreden, het ontvangt namelijk enkel neerslagwater.)

- Uit een vergelijking met andere meetwaarden (op onze website) wordt geconcludeerd dat het water verzuurt. (Dit is na een eenmalige bepaling van de pH een beetje kort door de bocht, andere data waarvan de onderzoekers geen weet hadden wijzen hier niet op.)
- Het zuurstofgehalte neemt normale waarden aan. (2.98% is in feite

Posthoornslak

zeer laag, geen enkele vissoort overleeft dit voor langere tijd. Hier is waarschijnlijk ergens een foutje geslopen in de rapportering).

- Als vervolgonderzoek wordt voorgesteld om het onderzoek volgend jaar te herhalen en de resultaten te vergelijken en ook om de resultaten te vergelijken met gelijkaardig onderzoek in een Kempense plas. (ik zou hieraan willen toevoegen dat

ook een vergelijking op verschillende momenten in het jaar erg verhelderend zou kunnen zijn).

Dit artikelje is een samenvatting van de poster die de onderzoekers hebben opgesteld, welke momenteel reeds in de school in de Maalbootstraat te bewonderen is en binnenkort ook op onze informatiestand. De onderzoekers waren: Jens Bas-

tiensen, Christel Behiels, Amy De Schutter, David Dillen, Mike Halim, Bob Van Reeth. De begeleiders: Marc Simons en Sofie Michiels. Met dit artikelje wil ik alle onderzoekers in elk geval hartelijk danken en uitnodigen om in de toekomst nog meer onderzoek te doen in de Hobokense Polder. Natuurpunt Hobokense Polder zal in elk geval voor begeleiding zorgen.

Meer informatie over TweedeKansOnderwijs vzw kan je op volgende plaatsen bekomen:

<http://users.telenet.be/tkoantwerpen/index2.html>

<http://users.pandora.be/tko.hoboken/antwerpen.htm>

Maalbootstraat 19, 2660 Hoboken, tel: 03/825.78.78 fax: 03/825.20.78, info@tko.be

CVO Antwerpen-Zuid Distelvinklaan 22, 2660 Hoboken, tel: 03/830.41.05 fax: 03/830.33.79, info@cvoantwerpen.be

¹CVO = Centrum voor Volwassenenonderwijs

Paddenoverzet 2007

De treklustige padden en hun vrienden de kikkers en salamanders konden ook dit jaar rekenen op onze steun om veilig hun zomerpoelen te bereiken. We deden via Polder.blad, via een bus-aan-busflyer in Polderstad en via een persoonlijke brief aan de "rapers" van vorig jaar een oproep om mee te komen helpen rapen in de maanden februari en maart. Begin februari plaatsten we in de Scheldelei ook een paddenscherm, waarbij we de nodige persaandacht kregen. Dit leverde ons enkele foto's en artikels op in een drietal dagbladen... en daardoor enkele nieuwe medewerkers.

Een mooie groep amfibieënvrienden bood zich aan en toog op vooral regenachtige avonden met zachtere temperaturen op pad.

De resultaten van de raapacties liggen iets lager dan in 2006. Toen konden we 534 dieren overzetten. Nu hielpen we **in totaal 358** amfi-

bieën veilig naar de overkant: **264 padden, 26 salamanders en 68 kikkers**. Tot deze aantallen behoren 101 amfibieën die uit de emmers gehaald werden, overwegend padden:

40 aan de zijde van het natuurgebied, 61 aan de kant van de Scheldelei. Voor de controle van de emmers konden we elke morgen rekenen op Franz. Ook de kinderen van het derde leerjaar van de Polderstad-school kwamen o.l.v. Sylvia padden uit de emmers halen.

Spijtig genoeg kwamen we te laat voor 58 amfibietjes.

De resultaten van deze actie werden doorgestuurd aan de amfibieënwerkgroep van Natuurpunt, HYL A en geven ons de bevestiging dat ook in

2008 een paddenactie nuttig zal zijn.

In de eerste plaats een echt dank je wel aan de coördinator van de actie, Jeannine Nielandt, voor haar trouwe

Groene kikker

aanwezigheid op het merendeel van de raapavonden.

Met dank aan alle medewerkers.

Waarnemingen in de regio

1 maart 2007 tot en met 31 mei 2007

Wim Mertens

Ik ga deze rubriek voor één keer niet met het weer beginnen, want er is **spectaculair nieuws van het zoogdierenfront**.

In de Hobokense Polder komen niet zo veel soorten zoogdieren voor. Enkele spits-, woel- en gewone muizen, egel, mol, konijn, bruine rat, bunzing, wezel, wat overvliegende en foeragerende vleermuizen en (de ondertussen uitgeroeide?) muskusrat, dan heb je het wel gehad qua wilde zoogdieren. De meesten zie je bijna nooit omdat ze er een teruggetrokken veelal nachtelijk bestaan op nahouden.

Om eerlijk te zijn heb ik nooit de hoop gekoesterd dat dit lijstje langer zou worden, want hoe moeten nieuwe soorten de polder bereiken? Door het centrum van Hoboken? Langs de spoorweg? Via het ringbos en over de ring? De Schelde overzwemmen? Het leek me allemaal nogal onwaarschijnlijk.

Maar blijkbaar lukt het hen toch op één of andere manier. De **vos** werd de laatste jaren sporadisch opgemerkt, zijn aanwezigheid was bijna zeker en nu helemaal dank zij een **filmpje van de heer Hugo Croes**, gefilmd vanuit de kijkhut (zie website).

Vorig jaar heeft een **ree** enkele maanden in de polder vertoefd, maar het lijkt erop dat deze ondertussen andere oorden heeft opgezocht. En als (spijtige) klap op de vuurpijl vond Natuurpuntlid **Alois Sertijn** op 23 mei II. een doodgereden **steenmarter** langs de Schroeilaan. Dit is waarschijnlijk de eerste waarneming van dit roofdier op het grondgebied van Antwerpen. Alhoewel de steenmarter momenteel in Vlaanderen bezig is aan opmerkelijke uitbreiding van zijn leefgebied, blijft een waarneming in stedelijk gebied toch zeer uitzonderlijk. We weten natuurlijk niet of het om een zwervend, dan wel een residentieel dier handelt. Misschien had zij (het was een vrouwtje

Zomertaling

van 2.16 kg) nog nooit een poot in de Hobokense Polder gezet en was de laatste straat er één te veel. Voor hetzelfde geld had ze er een nest jongen. We weten het niet, hopelijk brengt de toekomst duidelijkheid, maar dan liefst niet met nieuwe verkeersslachtoffers.

En dan nu toch nog eventjes terugkomen op het weer. Het kan niet echt meer op, nu weer de warmste lente ooit, de records stapelen zich op. De klimaatwijziging is ondertussen duidelijk merkbaar in de natuur. Trekvogels komen steeds vroeger terug uit hun overwinteringsgebieden, planten staan volop in bloei in de wintermaanden, steeds meer zuidelijke insectensoorten duiken bij ons op (in de Hobokense Polder bv. de zwervende pantserjuffer en de sikkelsprinkhaan)...

Onder die vroege trekvogels zaten enkele bijzonderheden. Een mooie waarneming van (doortrekkende) **zomertalingen** eind april en een opmerkelijke waarneming van deze soort (een koppel) begin juni wat eventueel op een broedpoging zou kunnen wijzen. In het oog te houden!

De **kleine zilverreigers** en **lepe-laars** waren ook reeds op het appel. De toename van de **blauwborst** en een zangpost van de **rietzanger** duiden op verbeterde omstandigheden voor rietvogels.

Ook nog leuk zijn het grote aantal **zomertortels** (meer dan 5 roepposten in het begrazingsblok alleen) en de waarneming van een **wielewaal**, twee soorten die het in onze streken absoluut niet goed doen op het ogenblik.

En ten laatste is er een tweede waarneming van de **zwarte specht**.

Ook het weinige nieuws van de insecten is niet slecht met nieuwe vindplaatsen van **bruine winterjuffer** en **kleine vuurvliender**.

Voor de vogels volgen hier de details.

Dodaars: Deze kleine fuut werd regelmatig waargenomen op het Broekskot (maximaal 4 ex), maar ook op het Rallegat en de Reigershoek (AVL, DJ, WDW, WM).

Fuut: Voor het eerst sinds lang nog eens waargenomen op het Broeks-

kot, maar ze houden wel de oude traditie van laat te broeden in ere. Sinds begin juni is er een koppel aanwezig op het Broekskot, welke prachtig baltsend waargenomen werden tijdens de 'Natuur in de schemering'-wandeling. (AVL, DJ, WDW, WM)

Aalscholver: werd enkel overvliegend waargenomen (tot 74 ex) tot begin april (AVL, DJ). Voor enkele jaren kwamen aalscholvers regelmatig in kleine groepjes foerageren op het Broekskot, nu nooit meer. Waarschijnlijk vinden ze er geen voedsel meer omdat het visbestand sterk is afgenomen of in elk geval sterk gewijzigd (te grote of te kleine vissen). De huidige weelderige plantengroei in de plas duidt op een evenwichtiger visbestand dan het troebele water uit de tijd van de overpopulatie aan karpers.

Blauwe reiger: regelmatig het hele voorjaar door werden 1 tot 4 ex. waargenomen (AVL, DJ, WDW).

Kleine zilverreiger: vereerde de polder reeds met enkele bezoeken in het voorjaar: 1 ex op 9/04 (onzeker of het kleine of grote zilverreiger is) (WDW) en 1 ex op 29/05 (AVL).

Lepelaar: was ook reeds in het voorjaar van de partij: 1 ex op 10, 12 en 19/05 en 2 ex op 14/05.

Canadese gans: het gehele voorjaar op alle plassen waargenomen,

vanaf half mei met jongen (AVL, DJ, WDW). De broedpopulatie blijft ogenschijnlijk toenemen.

Krakeend: heel het voorjaar in relatief groot aantal (25-40 ex) aanwezig met duidelijk meer mannetjes dan wijfjes vanaf eind april. Op dat moment zijn de wijfjes waarschijnlijk beginnen broeden, de eerste jongen werden gezien op 18 mei (AVL, DJ, WM, WDW).

Wintertaling: in maart waren enkele exemplaren (4-10 ex) aanwezig op het Broekskot, laatste waarneming op 9 april.

Zomertaling: van 22 tot 24 april werd een één mannetje waargenomen (DJ, WDW) en op 3 juni een koppel (AVL, WDW). De eerste waarneming betreft waarschijnlijk een doortrekkend exemplaar. Een waarneming in juni is laat op het jaar en zou kunnen wijzen op een broedgeval, maar dit moet dan nog wel bevestigd worden door bijkomende waarnemingen (en om helemaal zeker te zijn van jongen).

Slobeend: tot begin april zaten er groepjes van 10 – 20 ex op het Broekskot (AVL, WDW), nadien werden regelmatig 1 of 3 solitaire mannetjes waargenomen, ook deze vrouwtjes zijn waarschijnlijk aan het broeden geslagen (DJ, WM).

Bergeend: in april waren steeds 3 tot 10 koppels aanwezig in de polder, op het Broekskot en de Reigershoek, vanaf mei werd er gebroed en doken er nog maar sporadisch waarnemingen op (AVL, DJ, WM, WDW).

Tafeleend: in maart nog groepjes van ca. 15 ex (AVL, WDW), vanaf april vnl. mannetjes (tot 7 ex.) (DJ, WDW).

Kuifeend: ook van deze soort werden in maart nog groepjes waargenomen van 15 ex. In april werden geregeld 1 tot 3 koppels gezien, en in mei slechts één waarneming (AVL, DJ, WDW).

Nijlgans: 2 ex. Op Plevierenhoek op 1/03 (AVL) en 17 ex op Broekskot op 9/04 (WDW).

Bruine kiekendief: één wijfje tijdens de vroegochtendwandeling (13/04) in de Graspolder.

Buizerd: verspreid over de polder werd regelmatig 1 exemplaar gezien (AVL, DJ, WM).

Sperwer: wordt af en toe waargenomen verspreid over de polder (AVL, WM). De minder opvallende leefwijze van deze roofvogel maakt dat hij minder wordt waargenomen dan bijvoorbeeld de buizerd. Toch is de sperwer jaarrond aanwezig in de Hobokense Polder.

Torenavalk: waarnemingen van individuele vogels verspreid over de polder (AVL, WM).

Waterral: roepend waargenomen op Rallegat, Reigershoek en Barberven (AVL, DJ, WM).

Waterhoen: leeft iets meer teruggetrokken dan de meerkoet maar is met een beetje geduld ook op alle plassen te ontwaren (DJ, WDW)

Meerkoet: op alle plassen en alle momenten waar te nemen, grootste aantallen op het Broekskot (14 ex) (DJ, WDW).

Scholekster: 1 ex overvliegend op 8/04 in de Cdt Van Laethemstraat (DJ).

Wulp: 1 ex overvliegend op 7/04 in de Cdt Van Laethemstraat (DJ).

Visdief: 1 ex op de Schelde op 4/03 (AVL) en 13/05 (vroegochtendexcur-

Steenmarter, verkeersslachtoffer aan de Schroeilaan

sie), 1 ex op Rallegat (25/4), 1 ex op Groot rietveld (15/05) en 6 overvliegende ex in Cdt Van Laethemstraat (DJ).

Zomertortel: tijdens de vroegochtendexcursie (13/05) werden in de Graspolder minstens 5 roeposten geteld.

Koekoek: was vanaf 14 april overal in de polder te horen of te zien (AVL)

Ransuil: één waarneming van 1 ex op 14/03 aan Plevierenhoek (AVL).

IJsvogel: frequente waarnemingen van 1 tot 2 exemplaren op het Broekskot, (DJ, WM).

Zwarte specht: 1 ex gezien en gehoord op 6/04 in de populierenaanplanting (LJ); tweede waarneming ooit voor de Hobokense Polder.

Sprinkhaanzanger: 1 zangpost op 29/4 aan het Barberven (WM), 2 zangposten op 15/5 aan de Castrol (DJ).

Bosrietzanger: eerste waarneming op 15/05 aan het Broekskot (DJ), nadien op vele plaatsen te horen en zien.

Kleine karekiet: Vanaf 12/05 te horen in de meeste rietvegetaties, o.a. Langs het wandelpad ter hoogte van de Ruitersplas (DJ).

Rietzanger: 1 zangpost op 29/04 in het riet van het Barberven (WM).

Tuinfluiter: is relatief zeldzaam in de Hobokense Polder, verspreid over het gebied werden 3 zangposten geteld (AVL, DJ, WM).

Goudhaantje: een late waarneming op 14/04, 1 ex (AVL).

Gekraagde roodstaart: een zangpost in het Schroeiveld (voormalige volkstuintjes) op 13/05 (vroegochtendexcursie) en 15/05 (DJ).

Blauwborst: deze prachtige vogel werd vanaf 13/04 op meerdere plaatsen in rietvelden gehoord en gezien (AVL, DJ, WM)

Koperwiek: in maart werden nog groepjes van maximaal 30 ex aangehouden, laatste op 20/03

Kauw: op 15/05 werden 150 ex opgemerkt op het voormalig stort.

Wielewaal: zang waargenomen 23/05 vanuit de kijkhut aan het Broekskot (AD)

Waarnemers:

AD: André Driesen
AVL: André Van Langenhove
DJ: Danny Jonckheere
LJ: Leo Janssen
WDW: Walter De Weger
WM: Wim Mertens

Cursus Insecten in de tuin

Donderdag 31 mei, een gewone werkdag ... Zou er belangstelling zijn voor een dagcursus? Een hele uitdaging!

En ja hoor! 18 deelnemers en een meer dan gemotiveerde lesgever Joeri Cortens verzamelen in de cafetaria van de jachtclub in Hoboken. Een boeiende theorieles aan de hand van een powerpointpresentatie en dan, na de picknick, de polder in voor de praktijk.

Dank zij onze ijverige Kris Vos kunnen we een mooi beeld geven van onze waarnemingen:

- steenhommel
- goudwesp
- bloedrode heidelibel
- pyamawants (steeksnuit achteruitgeplooid op hun borst)
- bramensprinkhaan (behoort tot de sabelsprinkhanen, hebben lange sprieten)
- snuitkevertje (antennes staan op het einde van de snuit)
- Aziatisch lieve-heer-beestje (oranje onder-achterlijf, veelkleurig, grote witte vlekken op nek, rand van dekschild achteraan is niet gaaf)
- strontvlieg
- houtpantserjuffer (een waterjuffer die bij het wegvliegen haar vleugels op 45° houdt. Deze juffer heeft ook een gigantisch legapparaat, crèmekleurige vleugelvlekken en de ogen staan ver uit elkaar)
- spinnendoder= solitaire wesp
- cicades
- rups van Sint-Jansvlinder
- bont zandoogje
- lantaantje (waterjuffer met opvallend turkoois vlekje achteraan)
- zweefvliegjes
- aardhommel (met witte poep)
- hommelszweefvlieg
- regendaas (heeft zéér mooie ogen!)

En we kregen van Joeri een geweldige opsteker: **De Hobokense Polder heeft door het goede beheer een grote structuurvariatie met prachtige resultaten.**

Dus conservator en beheersploeg: steek deze pluim maar terecht op jullie hoed!

Internationale watervogeltellingen

Gebied: Hobokense Polder ANTWERPEN

Waarnemer:	AVL	AVL	AVL	AVL	AVL	AVL
Datum	15/10/2006	18/11/2006	17/12/2006	13/01/2007	17/02/2007	17/03/2007

Soorten geteld:	W	W	WEM	W	W	W
Volledigheid van de telling:	V	V	V	V	V	V
Telomstandigheid:	G	G	G	O	G	G
Waterstand:	H	L	L	H	L	L
Sneeuwbedekking:	N	N	N	N	N	N
Ijsbedekking:	N	N	N	N	N	N

720	Aalscholver		5	4	4	10	1
1220	Blauwe reiger	2	1			1	3
1520	Knobbelzwaan				1		
1660	Canadese gans	102	70		3	18	20
1700	Nijlgans		9		2	2	4
1730	Bergeend		3	5	10	28	22
1820	Krakeend	23	17	23	34	16	20
1840	Wintertaling	99	105	114	144	152	78
1860	Wilde eend	13	30	27	32	4	7
1869	"Soepeend"		1		1		
1890	Pijlstaart			3	8		
1940	Slobeend	38	21	12	28	24	5
1980	Tafeleend			1	7	6	10
2030	Kuifeend			812	7	12	14
4070	Waterral			12		1	
4240	Waterhoen	7	1	1	3	1	3
4290	Meerkoet	3	14		7	10	5
4500	Scholekster					3	
4930	Kievit	298	567		229	461	
5120	Bonte strandloper		6				
5190	Watersnip	8	8				
5290	Houtsnip				6		
5530	Witgatje	1					
5820	Kokmeeuw	50	112		118	243	51
5900	Stormmeeuw	1	1			2	
5920	Zilvermeeuw	2	8			6	2

LEGENDE

Waarnemers	AVL: André Van Langenhove
Soorten geteld:	LW: alleen bepaalde soorten geteld M: alleen meeuwen SN: specifieke soorten niet/onvolledig geteld ST: Alleen steltlopers W: alle watervogels WEGM: alle watervogels excl. ganzen en meeuwen WEGSM: alle waterv. excl. ganzen, steltl. en meeuw. WEM: alle watervogels excl. meeuwen WEMS: alle watervogels excl. meeuwen en steltlopers ZG: alleen zwanen en ganzen
Volledigheid telling:	N: niet geteld; O: onvolledig; V: volledig; X: Geteld, geen vo
Telomstandigheden:	G: gunstig/normaal; O: Ongunstig
Waterstand:	H: hoog; L: laag; N: normaal
Sneeuw:	E: overal; L: plaatselijk; N: geen
Ijsbedekking:	F: 100 %; L: 50%; N: geen

Van oktober tot maart tellen we maandelijks de watervogels in de Hobokense Polder en op de Schelde.

De telling maakt deel uit van de internationale watervogeltellingen, waarbij watervogels in heel Europa in hetzelfde weekend worden geteld.

Op deze wijze tracht men ondermeer een beeld te krijgen van populatiegrootte en populatiewijzigingen van Europese watervogels.

André Van Langenhove is onze gemotiveerde teller, soms bijgestaan door enkele andere geïnteresseerden.

We starten opnieuw in oktober 2007.

Info: André Van Langenhove, 03/288 00 81

De Hobokense Polder

Wie waren en zijn onze voorzitters?

Een fantastisch idee van onze trouwe medewerkers

Theo Verschueren en Gilbert Van de Velde om onze voorzitters aan het woord te laten.

Hoe en waarom begonnen ze er aan ?

Welke moeilijkheden ondervonden ze ?

Wat waren hun frustraties, successen, twijfels ?

Deze vragen, en nog vele andere, trachten we te beantwoorden in een grote reeks over onze voorzitters vanaf méér dan 35 jaar geleden.

In april kon u deel 1 lezen van Paul Pals, Polderbeschermmer van het eerste ogenblik.

Hier volgt DEEL 2. van zijn bijdrage.

De eerste actie

Het was voor mij een zware slag te vernemen dat de polder moest verdwijnen. Wanneer ik het exact vernam, kan ik me niet nauwkeurig meer herinneren (1972 of 1973), het moet terloops geweest zijn: een toevallige wandelaar in de polder die ik aansprak wist het me te vertellen. Ik heb nooit in Hoboken gewoond, vandaar dat ik ook niet zo vertrouwd was met de plaatselijke situatie. Het nieuws dat de Hobokense Polder moest plaatsmaken voor de uitbouw van een heus stadsproject werkte echt zwaar op me in. De idee alleen al van de uitbouw van zo'n megalomaan project als **Polderstad** vond ik onvoorstelbaar, en ik heb me met die gedachte nooit kunnen verzoenen. Ik weigerde me er bijgevolg zomaar bij neer te leggen.

Maar daar sta je dan wel als jongeling vol idealen, doordrongen van de schoonheid van natuur. Je wil anderen deelachtig maken aan die groteske natuurpracht, die hemelse harmonie.

Maar hoe begin je daaraan, als jonge onervaren snaak ?

Ik had me reeds als 15-jarige aangesloten bij de Jeugdbond Voor Natuurstudie (Wielewaaljongeren /later Natuur 2000). En het lag voor de hand dat mijn **eerste geleide natuurwandelingen in de polder** zouden doorgaan. Ik herinner me nog levendig de enthousiaste reacties van de jeugdige natuurfreaks. Iedereen bleek zeer onder de indruk

te zijn van de (avi)faunistische rijkdom van het gebied. Een soortenlijstje van toen; een greep uit het bonte gamma watervogels die daar steevast te zien was in het voorjaar: grutto, zomertaling, slobbeend, pijlstaart, waterral,... en komop zeg die aantallen blauwborsten met dan als toegift nog woudaapje en klapekster!! Geloof me, die soorten werden toen al als heuse topwaarnemingen onthaald. Helaas toch: die klapekster is tegenwoordig in West-Europa als broedvogel nagenoeg verdwenen!... In de polder heeft de soort nochtans medio jaren 70 verschillende keren met succes gebroed.... Ik herinner me nog dat het solitaire mannetje steevast zeer vroeg in het voorjaar (reeds in februari) zijn wat krassende zang ten gehore bracht vanuit een boomtop aan de rand van de populierenaanplanting naast de Leigracht. Het blijft een krachtige herinnering !

Die merkwaardige **klapekster** zou later de frontpagina sieren van ons tijdschrift; het werd een beetje het zinnebeeld van onze werkgroep.

Hoe meer ik de polder bezocht, hoe sterker de band met het gebied en z'n bewoners werd. Het gebied liet me niet meer los en mijn oorspronkelijke koosnaam 'Poldere Pol' moet wel vanuit die prille tijd stammen. Elk seizoen toverde zijn verrukkingen, gul en vol verrassingen. Hoe meer ik overweldigd werd door die schoonheid, hoe sterker mijn voorne-

men werd om dit gebied te redden ! Immers: "Had ik niet als kind in een vergelijkbaar stuk natuur (Fort 7) die gratieuze en ongenaakbare puurheid van natuur leren kennen ? Ligt overigens in die natuur niet de kiem van onze mensheid ? Waar haalden wij mensen toch het recht vandaan om zomaar, tot het laatste snikje, alles van die natuur op te eisen ? Was men 1970 al vergeten, het eerste, internationaal jaar voor de bescherming van de natuur ? Had men in die dichtbevolkte, verstikkende metropool die oase van rust juist niet bijzonder hard nodig ? ..."

Mijn voornemen om iets te ondernemen voor de polder werd mede gestuurd door een krachtige zwart-wit poster (uitgegeven door aktie Strohhalm) die ik jarenlang pal boven mijn hoofdkussen zijn bedde liet uitschreeuwen: "**DIT KUN JE NIET MAKEN**" verwijzend naar een denkbeeldig, feeëriek, bloemrijk graslandje dat een dromerig roodingekleurde ventje uit een stadsraampje zat te bedenken, uitkijkend op een bende smurrie rondslingerend in een (Amsterdamse ?) gracht. En gans onderaan dit vreselijk tafereel opgevuld met een kleurloze en berustende mensenmassa zich vergapend met verstarde puitenogen aan wat die "vooruitgang" nu eenmaal met zich meebrengt ... : daar onderaan prijkte die eenvoudige maar krachtige (en nog steeds actuele !) slogan: "**DOE ER IETS AAN !**"

Ik hoefde niet langer toe te zien en af te wachten. Voor mij was het echt wel duidelijk, we moesten iets ondernemen!

En dus sprong ik op een herfstige zaterdagochtend vroeg uit de veren, en maakte ik van mingsgrote kartonnen platen mijn eerste sandwichborden. Slogans "laat de polder polder zijn" en "**neen aan polderstad**" of "de polder, een gebied dat niet mag verdwijnen" werden met forse penseelstreken op het karton gefixeerd. Mijn broer en enkele inderhaast opgetrommelde vrienden zetten letterlijk hun schouders onder de actie; de eerste actie voor het behoud van de polder.

Als het me goed voorstaat, was er toen een groot aankondigingsbord verschenen aan de hoek van de Schroeilaan met bekendmaking van het Polderstadproject. Wij zouden met onze actie de vrije meningsuiting aangrijpen om blij te geven van ons protest: een uiting van ons ongenoegen, een oproep tot inzicht: "kom mensen, zie dan toch!" of "het is ook uw polder, uw stukje natuur en dat van uw kinderen dat enkelingen voor grof geld verkwanzelen".

Die eerste actie was echt aftasten en onderzoeken wat de kansen waren. Lag men in Hoboken wel wakker van die weggemoffelde natuuroase in die bevreemdende Scheldeoksel?

Ach, ik stelde me in het begin erg voorzichtig op. Ik was al voorbereid op de afwijzende houding van nuchtere medeburgers die met zelfzekere wuivende armbewegingen teken deden "laat me met rust" en "valt me niet lastig manneke, waar dagij a me bezig houdt..." Ik zie ons daar in gedachten nog lopen met die sloganborden op ons lijf...

En dan komt er na een poosje een oud vrouwtje naar je toe en vertelt met een zweem van weemoed: "die polder, jongen, dat was een parel. Wat hield ik daarvan als kind. Ik ben hier opgegroeid..." En als zo'n pure blik vol eenvoud en waarachtigheid tot je doordringt, dan besef je plots: we staan hier niet alleen, er zijn nog

zielen die zo denken, je moet doorgaan met actievoeren. Ook al zullen die eenvoudige mensen het je niet vlakaf zeggen, je zult vroeg of laat op hun volle sympathie kunnen rekenen.

De gemeentelijke overheid had met enkele kapitaalsgroepen een superdeal afgesproken om Polderstad te realiseren. Inspraak en eerlijke informatie over het project waren echter uit den boze. De meeste mensen wisten niet echt waar het om ging en vaak klonk het berustend "zal het protest nog wel iets uithalen meneer, **heeft dat echt nog zin?**" Zulke vertwijfelde vragen hoorde ik vaak (zelfs echte natuurliefhebbers haalden

vaak de schouders op en soms werd ronduit gesuggereerd dat ik me beter met echte natuurgebieden hoorde bezig te houden!).

Die geïmproviseerde actiedag leverde weliswaar niets concreets op, maar ik kreeg als niet-Hobokenaar heel wat informatie over het natuurgebied en was toch verrast dat heel wat mensen niet akkoord konden gaan met Polderstad, ook al zeiden ze dat niet met zoveel woorden. Vooral oudere Hobokenaars gaven blij van een gehechtheid aan hun laatste stukje poldergrond.

We liepen op en neer langs de Berkenrodelaan tussen Kioskplaats en polder. Op een gegeven moment werd ik door een politieagent aangehouden te stoppen met de actie en op te krassen. Ik weigerde en riep natuurlijk de veel geprezen vrije meningsuiting in. "Och, brulde die agent, overal maar niet hier, pak uw boeltje en scheer u weg". Ik hield echter het been stijf en maakte me sterk dat zijn argumenten op niets sloegen. Wist ik toen veel waarvoor zo'n geüniformeerd persoon toen stond; toch nog niet dat ze speelballen zijn van een politiek systeem dat drijft op macht en burgerlijke orde.

Toen wij het billijk vonden om op te stappen, passeerde toch wel een fanfare met rode vlaggen zeker. Die zijn we dan een stuk door het dorp gevolgd onder een **ruime belangstelling**, stel je voor: wij getooid met onze pancarten met daarop "de polder zal blijven!" en een grijnslach van hier tot ginder. We lieten ons a.h.w. rondleiden in een fauteuil van de tegenpartij. Bij de eerste stop voor een café werden we door de aanvoerder op vriendelijke wijze verzocht om toch maar niet vlak achter de fanfare aan te lopen om Deugd en Vreugd niet te schaden. En aan zijn vriendelijk verzoek gaven we met tevredenheid gevolg.

Onze eerste actiedag was een feit.

Natuurlijk was ik blij met de positieve respons en de bevestigende opmerkingen.

Toch greep het me als jongeling sterk; die ongeïnteresseerdheid bij velen, een apathie die ik he-

laas nog steeds bij heel wat mensen tegenkom.

Ik nam me uiteraard voor door te gaan met actievoeren en had me toen ingeprent de actie als geslaagd te beschouwen als ik ook maar één iemand kon overhalen om te kiezen voor de schoonheid van de natuur en inzicht te laten ontwaken. Ik was ervan overtuigd dat dit haalbaar was en dat bijgevolg **de actie niet kon verloren worden**, laat staan dat de inzet nutteloos zou zijn.

Zo'n gedachte geeft een mens vleugels. En zo gebeurde.

Voorjaarsflora in Kastanjebos, Rotte Gaten, Bertembos en Koeheide: 9 april 2007

Verslag: Kris Vos - Gids: Frans Thys
Deelnemers: 34

Het is nog frisjes als we paasmaandag verzamelen op de Kioskplaats. Het belooft echter een prachtige lentedag te worden. Frans, lichtjes verbaasd dat er meer mensen op het plein staan dan vooraf aangemeld, zorgt ervoor dat we met zo weinig mogelijk auto's naar het Kastanjebos vertrekken. We zijn met 32, of zijn het er 34, in ieder geval een mooie groep.

Om 9u30 zijn we nabij Veltem-Beisem aan het Kastanjebos. Frans vertelt ons over de rol van het water in dit broekbos: hoe het water als regen op de Brabantse heuvels valt en later, veel later, als kwelwater in het Kastanjebos weer aan de oppervlakte komt. De bodem bestaat er uit "leperiaan" (klei) afgedekt met een laag "Brusseliaan" (zand met kalk). Dit alles zorgt voor een speciale "collectie" plantjes: gulden sleutelbloem, moeraszegge, gevlekte aronskelk, bosanemoon en speenkruid in overvloed. Doordat er landbouw in de buurt is, zien we ook de klassiekers van een stikstofrijke bodem, zoals hondsdraf en grote brandnetel. Mooie dotterbloemen komen we tegen, naast pinksterbloemen en bosviooltjes, (zeg niet zo maar bosviooltje, want later op de dag zien we nog het stompsporig bosviooltje!). Eenbes, nu nog "geenbes", vertoont al het begin van zijn bloem; dit doen ook de gele dovenetel en het daslook. De sleedoorn daarentegen is al ver uitgebloeid.

De Rotte Gaten nabij Meerbeek, het tweede gebiedje, fungeert als buffer voor de Molenbeek bij hevige of langdurige regen. Daar zien we o.m. maretak, dotterbloem, kleine veldkers en rozetten van de speerdistel. Tillie bukt zich zelfs om een vertrapte pinksterbloem terug recht te zetten; hoe ver de liefde voor de natuur kan gaan! Een eerste oranjepip (vlinder) fladdert al gretig van bloem tot bloem.

Op het "avontuurlijke paadje" bepaalt Luc, de kranige tachtiger, het tempo. Vogels horen we ondertussen wel,

maar ze laten zich niet goed zien: de groene specht lacht ons zo maar uit. Een hooiveldje nodigt ons uit om mei-juni terug te komen zoeken: zal het de gevlekte orchis, de mannetjesorchis of (het meest waarschijnlijke) de Dactylorhiza majalis, de mei-orchis zijn die daar bloeit ?

Na een leuke middagpauze, al dan niet onthaastend op het graspleintje, trekken we naar het Bertembos en de Koeheide. Grote ereprijs komen we tegen en Frans vertelt dat deze exoot, afkomstig uit Azië, sinds begin van de 19de eeuw via botanische tuinen bij ons verspreid is in de natuur. Heel mooi hier zijn de talrijke holle wegen en het heuvelend landschap met de mooie vergezichten (ook sommige 40-igers "struikelen" hier de berg op ... terwijl de "ouderen" boven van de mooie panorama's genieten). Héél veel meer over de gebieden die

wij bezocht hebben is o.m. te lezen op:
www.koeheide.be/hollewegen.htm
www.natuurpunt-herent.be (kastanjebos)
www.kortenbergh.be/kaardebol/rotte2.htm

Bedankt Frans voor deze voortreffelijk voorbereide en mooie tocht. Ik denk dat heel de groep van deze dag heeft genoten. Paasmaandag wordt zeker een klassieker van de afdeling!

Zo was de

1. Na aangepast natuurbeheer kunnen we opnieuw genieten van de zang van de blauwborst.
2. En ook de vos is al enkele keren gesignaleerd. Een filmpje kan bekeken worden op de website.
3. Het K.I.J.K.punt, trots van onze Goudklompjes: getuige van liters zweet ... maar het wordt prachtig!
4. Onze Polder: decor voor een verzorgd ontbijt dank zij onze keukenprinsessen.

Vroegochtendwandeling in de Hobokense Polder: 13 mei 2007

Verslag Danielle Van Nieuwenhuysse - Gidsen: Danny en Wim - Ontbijtservice: Chris, Jeannine en Sylvia
Deelnemers: 16

Het was lang geleden, dat de wekker me nog had uitgenodigd voor een vroege vogelwandeling. Maar de routine zat er nog in. Alles netjes volgens plan kwam ik aan bij het stationnetje.

De paraplu hield ik wijselijk in de handen. Maar de lucht zag er veelbelovend uit. Om alle mogelijkheden optimaal te benutten werd de groep opgesplitst in twee.

We werden hartstochtelijk verwelkomd door zwermen hongerige muggen. De voorzitter had zijn spuitbuske bij, en deelde het grootmoedig uit. De polder lag er schitterend bij. Het overdadige groen, na een week malse buien, de rust zo vroeg op de ochtend, het overdadig gekwink van zwartkop, nachtegaal, grasmus, heggemus, een ver goudhaantje, de

koekoek, de houtduif. Nog een zweem ochtendnevel boven het Broekskot, een vliegensvlugge ijsvogel, die dit keer niet vooraf verwittigde.

Onvrede in de populaties Canadese ganzen. Jongskes... altijd vertederend. Twee dodaars, vinnig en verrassend mooi. De zoveelste symphonie van het kikkerkoor. De lisdodden een beetje verstrooid op de voorgrond. De opmars van het kattenkruid. Een aalscholver die zijn behendigheid zat te oefenen met een takje bladeren.

De kraakeenden, de bergeenden, de meerkoeten. Fitis, tijftjaf. Groene specht. De evolutie van het landschap. Door natuurlijke evolutie, of door manipulaties van de Galloways. De meesten waren op het appel. Onverwachte zonnestrallen. Het begin van orchissen. Een verdwaalde salomonszegel.

De opgang van het riet. Jos vertolkte ons allen: 't is toch schoon hé. 't Zit toch goed in mekaar hé. Danny verfraaide zijn betoog met een anekdote over zandkoliek, en andere akkevietjes waarmee hij zijn "overvloedige" vrije tijd mag invullen. Vele projecten, die nog op stapel staan. Kleine ingreepkes die de natuur een handje bijsturen ... om het geheel nog ... mooier, nog indrukwekkender te maken. Aan de nieuwe kijkhut werden we breedlachend opgewacht door de "smeerdames". Niet van mij hoor die uitdrukking, enkel terloops opgepikt. Een heerlijk gedekte (en versierde) tafel .. zitjes op maat. En nog steeds droog ! Er werd wat afgepraat... we kregen er een nieuw lid bij. 't Heeft weer eens deugd gedaan. Bedankt Hobokense Polder, met alles erop en eraan. Goed dat je er bent!

lente in de Hobokense Polder

Activiteitenkalender

Activiteiten, waar je je op voorhand moet voor inschrijven, zijn in vet gemarkeerd.

- Zo. 1 juli Vlinderwandeling in de Polder
Za. 14 juli Natuurbeheer in de Hobokense Polder
Za. 4 aug. Natuurbeheer aan de Hollebeekwei
Za. 18 aug Natuurbeheer in de Hobokense Polder
Zo. 19 aug **Tenhaagdoornheide en De Teut**
Zo. 19 aug Zomerwandeling in de Polder
Wo. 22 aug Bestuursvergadering In Zaal Moretus
Za. 25 aug. **Vogelringpost in De Kuifeend, tevens praktijkuitstap 1 cursus Vogeltek**
Zo 2 sep **Fietstocht naar het Waasland**
Di. 4 sep **Cursus Vogeltek: theorieles 1**
Za. 8 sep Natuurbeheer in de Hobokense Polder
Zo. 16 sep Natuurwandeling in de Polder
Di. 18 sep **Cursus Vogeltek: theorieles 2**
Wo. 19 sep Bestuursvergadering in Zaal Moretus
Zo. 7 okt **Ruiewandeling in Antwerpen**
Zo. 14 okt Trekvogeltelling in de Polder, **tevens praktijkuitstap 2 cursus Vogeltek**

Vanaf juli: elke week op woensdag natuurbeheer met de Goudklompjes van 9.30 u tot 13.30 u.
Voor info: contacteer Gilbert Van de Velde, 03/825 12 75 of André Van Langenhove, 03/288 00 81

Cursus Vogeltek

Theorie: 4 en 18 september
Praktijk: 25 augustus en 14 oktober

Artikels voor het volgende Polder.blad - met verschijningsdatum 1 oktober 2007 - dienen bij de redactie te zijn op **31 augustus 2007** (zie colofon, blz. 2)

België-Belgique
PB
HOBOKEN 1
BC 10585

www.hobokensepolder.be

Met medewerking van het district Hoboken

AFZENDER en VU
Luk Smets
J.F.Kennedylaan 22
2630 Aartselaar
Afgiftekantoor 2660 Hoboken 1